

FORSKER FORUM

NR. 134 MAJ 2000

Vestager truer kvaliteten

Lovforslag om voksen-videreuddannelse som parallel til universiteterne mødes med voldsomme protester. Systemet kan underminere universitetets niveau og kvalitet

Spring lige ind på overbygningen på et universitet uden at du har været i nærheden af en bachelor-uddannelse på universitetet! Og få dernæst et eksamensbevis, der svarer til kandidatniveauet, efter kun et år på universitetet med forskningsbaseret undervisning!

Sådan lyder en af de mange kvalifikationsveje i det system, som undervisningsminister Vestager vil have igennem med lovforslaget om videreuddannelses-system for voksne (L250). Lovforslaget er angiveligt etableret som et parallelt system mellem Masters-system og en akademisk uddannelse.

Lovforslaget blev allerede før fremsættelsen mødt med hidsige protester fra universiteterne, fordi det ikke adskiller videreuddannelse og det ordinære system. Forslaget går nemlig ud fra en tankegang om at Masters og kandidat kompetencemæssigt er to systemer på samme niveau. Og det indgyder på den ene side af falske forventninger til voksenuddannelses-kurser og på den anden side lægger det op til en devaluering af universiteternes uddannelse.

Rektorer: Stærkt kritisabelt

Lovforslaget opererer med paralleliteter som at en Mastergrad "svarer til en kandidatuddannelse".

Universiteterne med Rektorkollegiet i spidsen kaldte i deres høringsvar - som blev ignoreret af ministeren - denne sammenligning med det ordinære system for "stærkt kritisabelt":

"Ministeriet savner ethvert sagligt grundlag for at tilkendegive, at en toårig ikke-forskningsbaseret uddannelse vil kunne svare til den treårige forskningsbaserede bacheloruddannelse på universiteterne, og at en masteruddannelse, hvor kun et år behøver at være forskningsbaseret vil svare til en femårig forskningsbaseret kandidatuddannelse. Det er bekymrende, at Undervis-

ningsministeriet helt synes at savne forståelse for, hvad faglig fordybelse betyder for uddannelsernes kvalitet", konstaterer Rektorkollegiet, som kræver en voldsom opstramning af loven med en præcisering og klar afgrænsning af kvalifikationer mellem de enkelte niveauer.

Vestager tækkes lærerne

Undervisningsminister Vestager har ignoreret de voldsomme protester, som kom ind på ministerens høringsrunde. Ministeren havde meget travlt, så der var kun tid til en ultrakort høring på få dage, før ministeren fremsatte forslaget d. 30 marts.

Ministeren så stort på protesterne i høringsrunden og fremsatte uændret forslaget, som er stærkt præget af de mellemuddannedes interesser (dvs. Lærerforeningen, BUPL, sygeplejerskerne, m.fl.) og af fagbevægelsens ønsker om videreuddannelse for deres medlemmer. Ministeren har dermed imødekommet de mellemuddannedes ønske om at erhverve sig "formel kompetence" i form af akademiske grader.

Forslaget har skabt stor usikkerhed på universiteterne, fordi det opererer med Diplomuddannelser og Masteruddannelser i en form, som kan underminere universiteternes merit-systemer, som gør universiteternes adgangskriterier uklare, som giver risiko for et skred i kvalitets-sikringen m.m. Og endelig kan universiteterne se frem til, at man pålægges nye og flere opgaver.

Forslaget har også vakt uro i Folketinget, idet medlemmerne ikke kan følge med i ministerens store hastværk. Vestager har fem store lovkomplekser i spil, herunder CVU-loven og DPU-loven, som har haft et kaotisk beslutningsforløb. Og næste forslag i samme mølle hedder altså en voksen-videreuddannelses-reform.

jØ

Mere side 8

Luk et universitet 3
-eller giv os bedre forskningsbetingelser, siger rektor Tvarnø

DTU-modellen 4
- kan have store konsekvenser for universiteternes styring i fremtiden

KU-humaniora 6
28 millioner i underskud.
Fyring af deltidslærere truer

Mere markedstyring 7
Forskningen skal i højere grad kontraktstyres og markedsføres, påpeger Jørgen Kjems fra sektorforskningens direktørkollegium

Universiteterne devalueres 8
Undervisningsministeriets seneste lovforslag skaber harme og forvirring

TEMA: Stillingsstruktur 10-15

- Hvad mener dekaner? 10

- Hvordan bedømmes undervisningskvalifikationer 12

- Hvor er professorpengene? 14

- Hvad mener rektorerne? 15

Droppede rottehjerne 16
Forskerspise opgav karriere som forsker til fordel for et liv som videnskabsjournalist. Hun har aldrig fortrudt

Arrogante forskere 17
Provokerende opsang til forskere, der forveksler viden med holdninger

Efter Dandy 19
Århus Universitets nye regler for samarbejde med 'eksterne' kritiseres hårdt

Journalistik om videnskab 20
Uddrag af ny bog

Medlemsblad for DM's universitetsansatte (ULA), DM's forskningsinstitutions ansatte, DJØF's undervisnings- og forskningsansatte (under Overenskomstforeningen), samt IDA's undervisnings- og forskningsansatte.

Bladets leder udtrykker fælles holdninger. Øvrige artikler i bladet er ikke nødvendigvis i overensstemmelse med afdelingernes synspunkter. Eftertryk er tilladt med tydelig kildeangivelse.

Redaktion:

Lektor Leif Søndergaard, DM I
Lektor Jens Heide, IDA
(ansv.hav. for dette nummer)
Lektor Carl-Henrik Brogren, DM III
Lektor Mogens Ove Madsen, DJØF

Journalist Jørgen Øllgaard (DJ)
Journalist Jan Vang-Lauridsen

Redaktionens adresse:

FORSKERforum
Lyngbyvej 32 F
2100 Ø

Telefon: 39 15 30 45 lok. 242
Fax: 39 15 32 64
E-mail: Joe@magister.dk

FORSKERforum

udkommer 10 gange om året.
Bladet udkommer den første uge i hver måned.

Næste deadline: 19. maj 2000

www.forskeren.dk

Øvrige adresser:

Dansk Magisterforening
Lyngbyvej 32F
2100 København Ø
Tlf. 39 15 30 45

Magistrenens Arbejdsløshedskasse
tlf. 39 15 39 15

DJØF
Gothersgade 133
PB 2126
1015 Kbh. K
tlf. 33 95 97 00

AAK – Akademikernes A-kasse
Nørre Voldgade 29
1358 Kbh. K
tlf. 33 95 03 95

IDA
Kalvebod Brygge 31-33
1780 Kbh. V
tlf. 33 18 48 48

IAK
tlf. 33 18 49 00

Oplag: 8.000

Grafisk Produktion:

Poul Rømer Design
tlf. 44 53 05 51

Tryk: Nørhaven

Foto: Søren Hartvig
(hvor ikke andre er anført).

Af lektor Jens Heide, IDA's undervisnings- og forskningsansatte

Medister rimer på minister

Medister - en af danskernes nationalretter - betyder på gammel dansk "med fedt". Sådan er det også med forslaget til undervisningsminister Margrethe Vestagers MVU- og CVU lovgivning. Ingeniørforeningen i Danmark, DJØF, Erhvervsprogligt Forbund og Civiløkonomerne har siden ministeren offentliggjorde sit forslag haft den opfattelse, at der er tale om en noget fedtfattig af slagsen, men dog spiselig, hvis ellers ministeren bare ville lytte en anelse til de gode råd, organisationerne i høringsforløbet er kommet med.

Det troede vi faktisk, at hun gjorde, specielt med baggrund i den høring, Folketingets Uddannelsesudvalg holdt (2. marts). Margrethe Vestagers indledende bemærkninger blev af organisationerne tolket som netop en åbning i forhold til de problemer, der er med uddannelserne til erhvervsproglig bachelor (BA), erhvervsøkonomisk bachelor (HA) samt diplom- og eksportingeniør i forhold til MVU og CVU-lovgivningen. Og i et vist omfang ser det ud til at ministeren har lyttet. Der er åbninger i forhold til, at BA og HA eventuelt kan holdes uden for. Men for diplom- og eksportingeniøruddannelserne og for kommende uddannelser på det økonomiske og merkantile område ser det sort ud. Konklusionen må være, at forslaget til en ny lov på området har udviklet sig til at være en ret helt uden fedt og tilmed ganske uspiselig. Der bliver ingen nationalret ud af den opskrift.

Sagt med det samme - ingen af de nævnte uddannelser skal have hverken professionsbachelorstatus eller -titel. Og løsningen er i virkeligheden ganske enkel. Uddannelserne tages simpelthen **ud af lovtæksten og fjernes fra lovbemærkningerne.**

Efter vores opfattelse vil uddannelserne kunne udbydes på et CVU. Men i forhold til CVU-lovforslaget bør der sikres en ensartet høj kvalitet af de erhvervsproglige- og erhvervsøkonomiske bachelor- samt diplom- og eksportingeniøruddannelser, således at studerende og aftagere ikke skal være i tvivl om indholdet og kvaliteten af uddannelserne uanset om de tages på universitetet eller et CVU. Denne sikring kan ske ved generelt at tilbyde samme vilkår og stille samme krav til uddannelserne uanset hvilken institutionstype den udbydes fra.

Det forskningsbaserede tilsyn inden for handelshøjskole-sektoren skal bibeholdes, intensiveres og effektiviseres under tilførsel af de nødvendige midler. Tilsynsforpligtelsen bør skrives ind i selve CVU-lovtæksten frem for at blive omtalt i bemærkningerne. Tilsynets hidtidige kontrol-orientering bør ændres i retning af en udviklingsorientering, sådan som det i øjeblikket udvikles mellem Handelshøjskolen i København og Handels- og Ingeniørhøjskolen i Herning.

Det er i MVU-loven væsentligt, klart at beskrive samt fastholde den indholds- og procesmæssige differentiering mellem de kommende professions-

bachelor og de bestående universitets- og handelshøjskolebachelor, samt de muligheder og krav der stilles i forbindelse med en eventuel studieovergang fra CVU til "universitetssystemet"

Ved at lade BA og HA uddannelserne blive omfattet af MVU-loven, gøres det muligt med udgangspunkt i handelshøjskolernes bachelor-uddannelser at trække samtlige universitetsuddannelsers 1. del bort fra deres naturlige forskningsbaserede tilhørsforhold. Dette vil klart forringe kvaliteten af de forskningsbaserede uddannelser, og hermed også kvaliteten af medarbejdere med baggrund heri. I den stadig mere intense internationale konkurrence, hvor viden og kompetence i stigende grad bliver nøglefaktorerne, vil denne udvikling blive en alvorlig belastning for erhvervslivets konkurrenceevne.

I dag er diplom- og eksportingeniørtitlerne anerkendt som en bachelortitel (B.Sc.) hvor diplomingeniørerne har en direkte adgang til en toårig kandidatuddannelse som civilingeniør uden brobygningsforløb eller lignende. **Diplom- og eksportingeniør-titlen risikerer at blive devalueret** ved at blive sat på professionsbachelor-niveau, en afgangstitel som akademisk set må betragtes som lavere end den nuværende.

Det er ikke os bekendt, at nogen ingeniøruddannelse i de lande vi normalt sammenligner os med, har en titel svarende til professionsbachelor. Ønsket om at adskille de korte ingeniøruddannelser fra universiteterne er helt i modstrid med udviklingen i foreksempel England og Tyskland. I England er alle "Polytechnics" nu blevet universiteter, og i Tyskland er alle "Fachhochschule" nu bemyndiget til at uddanne op til masterniveau. Det er på Polytechnics og Fachhochschule at de erhvervsrettede ingeniør uddannes.

En særlig dansk bachelorgrad må også forudses at give vanskeligheder for arbejdet med at fastholde den internationale anerkendelse af diplom- og eksportingeniøruddannelserne på højeste niveau. Det internationale perspektiv er løbende blevet meget centralt i erhvervslivets krav til uddannelserne og der stilles store krav om både studenterophold i udlandet og krav til inddragelse af den nyeste teknologi på tværs af landegrænser.

Loven tegner et billede der efter vores vurdering vil bringe ingeniøruddannelserne i en faglig sammenhæng og niveau lavere end hvad det danske erhvervsliv har brug for. Der skal fortsat være korte ingeniøruddannelser rettet mod praksis, men med et akademisk højt niveau. De akademiske krav bliver større fremover, som basis for livslang læring - hvilket den internationale udvikling også peger på.

Diplom- og eksportingeniøruddannelsen skal derfor - sammen med HA og bachelor i erhvervsprog - indplaceres som en selvstændig gruppe af erhvervsrettede uddannelser med direkte relationer til universiteterne.

Luk et universitet

- eller giv os bedre forskningsbetingelser, lød det skarpeste indlæg på stor konference, hvor der var forbavsende enighed blandt forskere og politikere om, at Danmark sakker agterud ...

KONFERENCE 12. april.

“Danmark sakker agterud, når det gælder den offentlige forskningsfinansiering. Det har flere aktuelle rapporter tydeligt peget på.

Det vil derfor være en flot politisk gestus, hvis politikerne tager konsekvensen og laver et flerårigt forskningsforlig. Men man kan frygte, at salamitaktikken fortsætter, og så kan man kun opfordre politikerne til at lukke et universitet og lade de andre køre på en ordentlig måde ...”

SDU-rector Tvarnø var den, som sagde det tydeligst, men der var mange andre på Forskningsforums årsmøde, som påpegede problemet i de faldende forskningsbevillinger.

“Når så mange gode kræfter peger på problemet, så må man regne med at der sker noget. Og jeg håber da, men tvivlen nager. Derfor skal jeg komme med en opfordring til alle ledere og beslutningstagere her om fortsat løbende at påpege, at der er behov for løbende at påpege problemet”, fortsatte Tvarnø.

Forskningsminister Weiss greb tråden: “Det er et kæmpeproblem, og jeg kan kun skærpe opfordringen til at I gør opmærksom på problemet. Det er ikke uden betydning for politikerne, hvad ‘kunderne’ siger. En politisk meningsdannelse finder ikke sted i den blå luft. Så hvis forskningen skal placeres højere på samfundets dagsorden - og skal der laves en forskningsaftale i Folketinget - er det vigtigt, at I blander jer alt det I kan i debatten”.

Knap 200 indflydelsesrige beslutningstagere deltog i konferencen. Der var direktører fra det private erhvervsliv, folketingsmedlemmer, ministerielle topfolk, forskningsadministratorer, rektorer, forskningsrådsfolk m.fl., så opfordringen faldt i det rette forum. Stort set glimrede kun de to vigtigste personer ved deres fravær: Finansminister Lykketoft og økonomiminister Jelved.

Uklar beslutningsproces

“Jeg kan være bekymret, for embedsværket har stadig tendenser til at øremærke

og detailstyre. Ud fra deres forudsætninger kan det være et forståeligt ønske, så man har styring på, hvad bevillingerne går til - men det er ikke samfundsgavnligt”, sagde Tvarnø.

Den bemærkning kunne forskningsminister Weiss ikke lide: “Jeg må minde Tvarnø om - uden at jeg skal belære ham om statsretten - at det ikke er embedsværket, men Folketinget som beslutter bevillinggangen.

Men det hører åbenbart til de indarbejdede fjendebilleder at man fremhæver embedsværket, når man taler om de faldende forskningsbevillinger ...”

Men Weiss indrømmede dog et politisk problem i de mange cigarkasser: “Det er jo ingen hemmelighed, at de mange

*Hvornår kommer der en fler-
årsaftale med 600-700 mio.
nye kroner til forskning?*

“Forhandlingerne er sat i gang, og jeg vover den påstand, at vi er halvvejs for der er enighed om på tværs af de politiske partier om, hvad problemet er! Anden del handler så om at finde pengene ...”

Birte Weiss, 12.04.2000

forskningspakker og -programmer uforvarende har skabt et snævert system. Forskere og interesseorganisationer har jo kunnet støbe kugler, som politikerne er gået med på - under næsten kaotiske beslutningsforhold i den politiske beslutningsproces”, sagde ministeren og anslog bagefter i korridoren, at der i de sidste ti år er etableret et tocifret antal store forskningsprojekter under de vilkår ...

Cigarkasser er planøkonomi

Forskningsforums formand, **SFI-direktør Jørgen Søndergaard**, advarede mod en “planøkonomisk tankegang”: “Danmark udfører nogle få promille af verdens forskning, men vi forbruger en betydelig procentdel af hele verdens forskningsresultater. Har vi ikke haft alt for stærk fokus på styring af de få promiller, vi producerer”. Han argumenterede imod for stor specialisering og for “et ordentligt niveau” over hele forskningsfeltet.

“Er det derfor ikke på tide at gøre op med den planøkonomiske tænkning, der har præget dansk forskningspolitik, og som har ført til en tiltagende grad af detailstyring og -regulering af vores forskning - ikke mindst gennem cigarkassesystemet. Det har opfyldt et ønske om at synliggøre forskningspolitikken, men det har samtidig skabt en klods om benet, der hæmmer - og flytter fokus væk fra - forskningens generelle tilpasningsevne, der er helt afgørende for vores deltagelse i den internationale forskning”, sagde Søndergaard.

Han kritiserede politikernes lyst til at bestemme virkemidler i forskningen, fx kravet om konsortier, som ikke tager hensyn til de faglige vurderinger af, hvilke strategier, der er bedst: “Selve forestillingen om at detailstyre forskning f.eks. ved at samle de danske kræfter i specifikke nationalstatslige satsninger, forekommer forældet. Selvfølgelig skal der ske en overordnet politisk prioritering - også af forskningen - men jeg har med glæde bemærket Birte Weiss’ markeringer af, at den politiske og administrative regulering skal trækkes et skridt eller to tilbage ...”

jø

DTU-modellen: Liberalisering

Birte Weiss kalder DTU-modellen med ekstern ledelse og styring for "et gennembrud for universitets- og forskningspolitikken".

Modellen åbner således op for flere afvigelser fra selvstyret...

KU mod selveje?

DTU's selvejemodel får andre universiteter til at tænke i samme baner.

Men KU og RUC vil ikke sælge ud af selvstyret, ligesom DTU er på vej til

"Vi vil da helt klart anmode om at komme til tilsvarende forhandlinger som DTU's. Vi står efter min mening med ret gode kort: Vi har nøje kortlagt vores bygningsmasse. Vi ejer allerede 10 pct. af bygningsmassen svarende til 60.000 kvm eller RUC. Og så fremgår det af vores nye udviklingskontrakt som mål nr. 47, at vi gerne vil overtage bygningsmassen ..."

Rektor Kjeld Møllgård er stærkt inspireret af DTU's nye selvejemodel, hvis positive elementer han hellere end gerne vil kopiere, fordi et selvstyre vil betyde en effektivisering af bygningsmassen, og fordi man - på linie med DTU - vil kunne belåne bygningerne m.m. og dermed indhente et efterslæb på vedligeholdelsen.

Men KU-rektoren vil ikke acceptere de samme betingelser for selvejet som DTU:

"Hvis kravet er en ekstern bestyrelse med økonomiansvar og mulighed for forskningsstyring m.m., så tvivler jeg meget på, at KU's konsistorium vil acceptere modellen. Vi har jo en meget bredere virksomhed og faglighed, som kræver en fortsættelse af den udtalte autonomi, som universitetet har haft i mere end 500 år ..."

Selveje på RUC og AUC?

RUC-rector **Henrik Toft**: "Men universiteterne er vidt forskellige. DTU har fået en bestemt model, som bl.a. indebærer, at man kan belåne bygningerne. Det kan jeg ikke forestille mig, at RUC kan gøre, for vores bygningsmasse egner sig ikke til det, idet den er lille (også i forhold til studentertallet) og opført i slutningen af 60'erne. Hvis RUC skulle have selveje, måtte der således først tilføres en stor supplerende bygningsbevilling, så vi kan udvide bygningsmassen ..."

På AUC er rektor **Svend Caspersen** knap så kategorisk:

"I Aalborg har vi ikke overskud på bygningsmassen. Vi har således ikke mulighed for udlejning, som andenhåndsvinden antyder, at der er på DTU. Så betingelserne er forskellige. Men vi vil da nøje følge DTU's projekt".

jo

"Jeg vil ikke sige, at der med DTU's selvejemodel er lavet 'et hul som en ladeport' i universitetsloven, for det fungerer jo inden for lovens undtagelsesparagraf. Men man kan jo konstatere, at hvor der før var en ensartet regel-model for universiteternes virke, så er der nu en for-handlingsmodel ...", siger **RUC-rector Henrik Toft** om DTU's selvejemodel.

Ved lyn-pressemødet d. 2. marts kaldte forskningsministeren DTU's selvejemodel for "et gennembrud for universitets- og forskningspolitikken, at en ny ledelsesform nu realiseres på et af landets universiteter".

Med DTU's sær aftale er der med et slag åbnet op for en liberalisering af universiteterne. DTU-rectorens sololøb har slået hul på en traditionel enighed i Rektorkollegiet og har signaleret over for politikerne, at universiteternes styringsmodeller godt kan afvige fra universitetsloven. Der er med sær aftalen lagt op til, at universitetslovens undtagelsesparagraf inden for en kort årrække kan blive normen på alle universiteter. Aftalen fortolkes i det perspektiv at være en triumf for departementschef Knud Larsens liberale kongstanker om universiteternes styring.

DTU-model med betingelser

DTU-modellen er blevet til i et tæt samspil mellem DTU's rektorat og Forskningsministeriet. Universitetslovens bestemmelser siger formelt, at det er DTU's Konsistorium som skal tage initiativ til ændringer af statuten, og den proces er foregået i et forhandlingsspil med ministeriet, som har benyttet anledningen til at stille betingelser om liberalisering af styringen.

Det forventes, at DTU's ledelse og Forskningsministeriet i begyndelsen af maj måned har fundet den model, som man vil gå til DTU's konsistorium med, og som man kan få forståelse for i Folkeetingets Forskningsudvalg.

Som forudsætning for selveje indlejres i en særlig DTU-lov - med baggrund i universitetslovens undtagelsesparagraf - at Forskningsministeriet fastsætter visse betingelser, fx at konstruktionen skal fungere inden for universitetsloven, og at DTU får en ekstern bestyrelse, hvis medlemmer alene udpeges af Forskningsministeren. Og så er der indbygget den betingelse, at bestyrelsen får indflydelse på økonomien og styringen af stedet.

Modellen - som en særlov - indebærer selveje, hvilket skal betyde, at selveje-DTU i kreditforeningen kan belåne bygningerne med op til 80 pct. af værdien.

I Forskningsministeriet oplyser chef-

konsulent Thorkild Meedom, at han ikke er bekendt med, at andre universiteter eller fakulteter har forespurgt om lignende "selveje-modeller".

Betingelse: En anden styringsmodel

I lighed med andre rektorer tøver RUC-rectoren med at vurdere rækkevidden af DTU's sololøb: "Det er svært at sige, hvilken indflydelse DTU's selveje-aftale vil have på universitetspolitikken. Men jeg har da noteret de politiske signaler, som er sendt om selvejemodellen: at politikerne gerne så, at andre fulgte op med lignende initiativer".

Undtagelsesparagraffen §12:

"Undervisningsministeren kan godkende undtagelser fra lovens bestemmelser efter forslag fra institutionen. Stk. 2. Undervisningsministeren kan fastsætte særlige regler for institutioner eller dele heraf, der varetager særlige opgaver, eller hvor særlige forhold tilsiger det.

Som en forudsætning for DTU-modellen indlejres nogle særlige styringsmæssige forhold, der kræver dispensation fra universitetsloven:

"DTU-forslaget indebærer ikke bare selveje for bygningerne, men også en anden styringsmodel. Og så vidt jeg kan forstå, så lægger man budgetansvar væk fra konsistorium og over på bestyrelsen. Den model kan jeg ikke forestille mig på RUC", siger RUC-rectoren.

Også i Ålborg tages initiativet til efterretning:

"Der er sat en dagsorden, og den er vi nødt til at forholde os til. Forskningsminister Weiss har jo betonet, at det kan og skal laves inden for universitetslovens rammer", konstaterer **AUC-rector Svend Caspersen**. "Men der er da ingen tvivl om, at der nu bliver diskussion om de to vigtigste aspekter i loven: dels dispositionsretten til bygningerne (selvejets konsekvenser) og det styringsmæssige (herunder budgetansvarets placering og ekstern/intern udpegning af rektor). Den diskussion vil jeg ikke gå ind i her, men tage op i konsistorium og bredt på AUC først".

Hans Peter Jensen kørte solo

Kan Rektorkollegiet have en formand, som sætter sin egen dagsorden og dermed stiller universitetsområdet over for helt nye standarder?

DTU's selveje er med forskningsminister Weiss' ord "et gennembrud for universitets- og forskningspolitikken" og de ændrede styringsforhold går videre, end andre universitets-rektorer ville acceptere.

DTU-rektoren har da heller ikke koordineret DTU's initiativ med det Rektorkollegium, som Hans Peter Jensen selv er formand for. Han har efterfølgende - da initiativet var blevet offentliggjort ved et pressemøde - orienteret de øvrige rektorer. Men med DTU's sololøb har Hans Peter Jensen indgået en handel med Forskningsministeriet, som betyder, at DTU får selveje med flere penge og dispensationsmuligheder. Til gengæld sælger han ud af den akademiske frihed ved at acceptere stor ekstern indflydelse på DTU og DTU's økonomi.

"DTU-rektoren har afvejet sine muligheder og drøftet dem med ministeriet. Han har så forhandlet sig frem til sin model. Jeg ved ikke, om det er brud på Rektorkollegiets politik, når en enkelt rektor således er med til at lave 'et gennembrud for universitets- og forskningspolitikken', som Birte Weiss har sagt. Jeg ved ikke, om Rektorkollegiet har haft en politik på det område! Der kan da sidde andre rektorer på spring for at lave det samme", konstaterer **KU-rector Møllgård**.

Formand for Rektorkollegiet?

Kan Rektorkollegiet have en formand, som kører solo ved at sætte sin egen dagsorden og dermed stille området over for helt nye standarder?

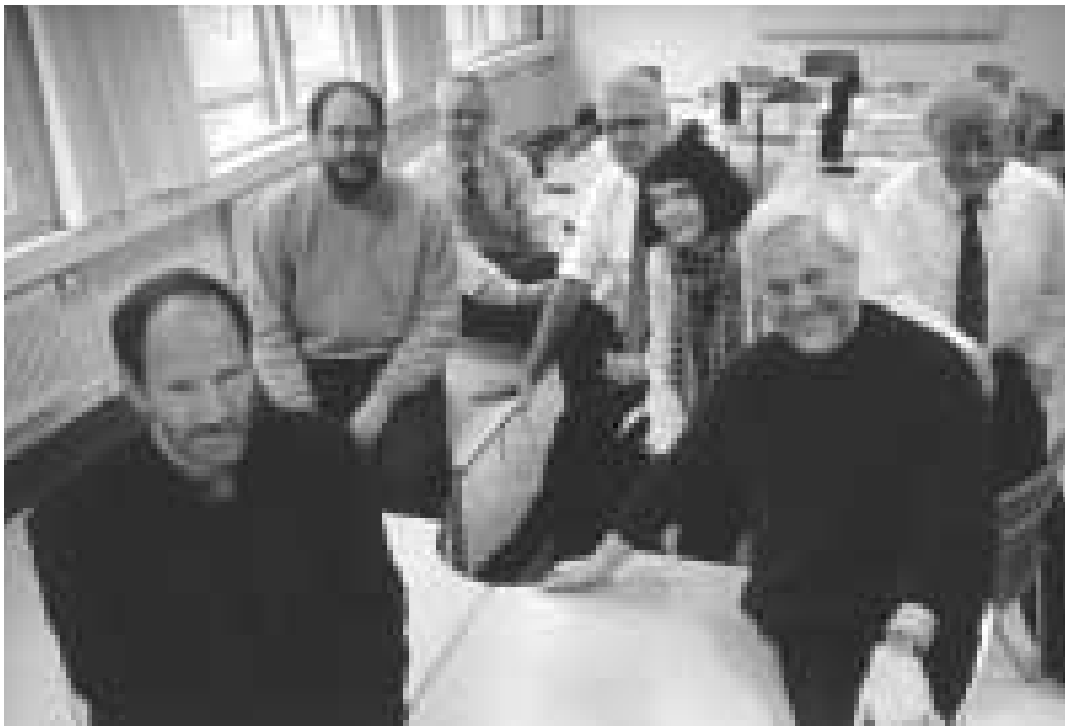
"Jeg kan da ikke forestille mig, at det har konsekvenser for Hans Peter Jensens rolle som formand ...", siger RUC-rector Henrik Toft.

"Det kan vi vel godt acceptere! DTU-rectoren har sat dagsordenen. Han har gjort sig sine overvejelser om DTU's vilkår og fremtid...", konstaterer AUC-rector Caspersen.

"For mig er han en fællestillidsmand for rektorerne og - ligesom vi har gjort en gang før - finder vi kollegialt ud af, om han kan varetage vores fælles interesser. Det kan vi ikke forhandle i pressen ...", slutter KU-rector Kjeld Møllgård.

Selv om rektorerne således udtrykker sig diplomatisk og ikke ønsker at vælte Rektorkollegiets formand lige nu, så står spørgsmålet tilbage, om Hans Peter Jensen vil overleve det nyvalg, som skal foregå i sensommeren...

jø

Med DTU-særaftalen har DTU-rector Hans Peter Jensen brudt en traditionel enighed i Rektorkollegiet. På fotoet ses Rektorkollegiets forretningsudvalg (fra venstre): Aalborg-direktør Peter Plenge, SDU-rector Henrik Tvarnø, HH-Århus rektor Morten Balling, DTU-rector Hans Peter Jensen, KU-direktør Else Sommer, KU-rector Kjeld Møllgård og Aalborg-rector Svend Caspersen

Hvem skal styre DTU?

DTU-modellen lægger op til, at DTU's rektor skal udpeges af undervisningsministeren, og at det øverste organ skal være en bestyrelse, som er eksternt udpeget. Men det er uklart, i hvor høj grad denne bestyrelse og en eksternt udpeget rektor skal have indflydelse på DTU's økonomi og dermed på forskningsstyringen.

Forskningsminister Weiss har foreløbig kun markeret, at der skal ske ændringer i DTU's ledelsesstruktur, og at en bestyrelse vil få "den øverste myndighed i overordnede økonomiske og strukturelle spørgsmål". (Ministeren i Forskningsudvalgets samråd d. 5 april.)

Rektorkollegiet: Medindflydelse?

Rektorkollegiet blev først inddraget i stillingsstruktur-forhandlingerne lige før lukketid. Og i kollegiet undrer man sig over, at rektorerne ikke blev inddraget i forhandlingerne om stillingsstrukturen, mens der stadig var mulighed for at få indflydelse på de centrale dele.

"Der er nok er givet rektorerne i Rektorkollegiet mulighed for med-snak klokken fem minutter i tolv, men der blev ikke givet mulighed for egentlig med-indflydelse", siger **KU-rector Kjeld Møllgård**, der forventer, at universitetsledelserne bliver "ordentligt repræsenterede" i den følgegruppe der skal nedsættes for løbende at evaluere den nye struktur.

KU-humaniora med underskud

- på 28 mio. kroner. Det betyder fyringer af deltidslærere, mere undervisning til de fastansatte og dårligere fratrædelsesordninger

KU-humaniora har et akkumuleret underskud på 28 millioner, og fakultetet skal spare de næste år. Der er indført særforanstaltninger over for fag med lav ståproduktion, som især rammes på deres deltidslærerantal og på udsættelse af stillingsbesættelser. De faste lærere skal undervise mere.

Underskuddet skyldes, at ståproduktionen (eksamensgennemførelsen) har været under niveau på nogle fag. "Vi budgetterede med, at der ville komme 57 pct. gennemførelse ud af studenterne, men den har kun holdt på otte fag. Vi kan se, at den store indsats med indslusning er lykkedes, for gennemførelsen er god første år, men så er problemet tilsyneladende flyttet op på andet-tredje år", forklarer dekan **John Kuhlmann Madsen**.

Tabt fakultetsslagsmål

Budgetteknisk blev fakultetet snydt, da man med planen "Universiteter i vækst 1993-98" accepterede et meroptag, men i praksis kun fik taksameterpenge og ikke forskningsdækning af det samme meroptag.

Men underskuddet skyldes også at humaniora har tabt fem-syv mio. i KU's in-

terne fordeling af penge med de andre fakulteter, skønner dekanen.

"Humaniora er vant til at være fattig. Derfor har vi lavet forsigtige normeringer, der ikke var tidsubegrænsede, i modsætning til naturvidenskab. Men det betød også, at vi ikke fik den vækst, som vi burde have haft ved den interne fordeling på KU", siger Kuhlmann. "Jeg skal ikke udpege syndere og skyldige i det spil. Men de penge er gået til andre, fx den centrale KU-administration, som har haft et fast budget, mens vi har været på en rutsjetur. Jura og samfundsvidenskab har fået opfyldt et efterslæb i stillingsbesættelser".

Mere undervisning til de faste

Nedskæringer af deltidslærer-antallet er sket for at undgå fyringer i den faste stab. Men også fastlærerne rammes, idet det diskuteres, hvordan man kan få mere undervisning ud af disse. Undervisningsforpligtelsen og -rammerne sker igennem en lokalaftale.

"Siden 1992 er vi gået ud fra en regnemodel for arbejdsforpligtelserne, og den er vi ved at opdatere på baggrund af de

nye vilkår. Det bliver op til lokale aftaler, om en udvidet undervisningstid skal tages ved en nedsættelse af forberedelsestiden eller ved nedsættelse af forskningstiden eller lignende. Der er jo mulighed for at regulere den enkeltes arbejdsforpligtelse over tid. Og hvis der er oparbejdet afspadsering, så kan denne udskydes osv.", forklarer Kuhlmann. "Men vi er meget opmærksomme på dødsspiralen: at dårligere vilkår også kan betyde dårligere undervisning og dermed mere frafald ..."

Dårligere fratrædelse end naturvidenskab

Dekanen har også opsagt en aftale om fratrædelsesordninger. I praksis får humaniora således en ordning, som er dårligere end KU-naturvidenskabs. På naturvidenskab er der fx mulighed for orlov i seks måneder, mens der på humaniora kun bliver mulighed for tre måneder i forbindelse med en fratrædelse.

"Den gamle ordning var simpelthen for dyr..."

jø

Humaniora i slagsmål

Det bliver op til en ny direktør at løse årelangt slagsmål om placering af et humanistisk forskningscenter

Der er mange bejlere - KU, Århus m.fl. - til historikeren Birgitte Possing, der netop er udpeget som direktør for det nyetablerede Dansk Humanistisk Forskningscenter. Centret har 48 mio. kroner med fra finansloven til ca. 20 stipendiater - heraf 1/3 udenlandske - om året i årene 2000-2004.

Centret skal skaffe arbejdsro til særligt støtteværdige projekter. Det er således efter danske forhold et voldsomt vitamintilskud til humaniora, som allerede fra efteråret vil kunne glæde nogle.

Den fysiske placering af centret har været omstridt, siden 1997 hvor Forskningsministeriet prøvede at finde en placere stedet. I 1998 foreslog en arbejdsgruppe, at centret blev placeret i Århus. Men indstillingen blev underkendt, og en uafhængig bestyrelse bestående af chefredaktør Anne Knudsen (WeekendAvisen) og formand Michael Herslund fra SHF skulle så komme med en ny indstilling. Og de har nu udpeget direktør Possing, der får den utaknemmelige opgave at indstille en fysisk placering af centret.

Possing kommer fra stillingen som forskningschef på Nationalmuseet, hvor hun har

været siden 1998. Hun har også anden forskningsadministrativ erfaring, bl.a. som formand for Kulturministeriets Forskningsudvalg (1994-1998), så hun lader sig imidlertid ikke skræmme af institutionsslagsmålet:

"Nej, jeg er ikke bange og opfatter det ikke som øretævernes holdeplads. Jeg har fulgt sagen i 3 år og kender den indgående..."

Men hvor vil hun placere centret? Og vil hun eventuelt komme med en salomonisk løsning, hvor centret placeres både i København og Århus?

"Jeg vil kun sige, at det bliver et nationalt center. Placeringen kan jeg ikke sige noget om endnu. Det skal diskuteres med bestyrelsen den 9. maj..."

Birgitte Possing

jø

Verden ifølge Kjems

Læs om DPU:

Formanden for sektorforskningens direktører, Jørgen Kjems, argumenterer for mere kontraktstyring og en højere grad af markedsstyring af forskningen, siger han

Mere kontraktstyring, lige vilkår for alle og mere markedsstyring af forskningen er kodeordene hos formanden for sektorforskningens direktørkollegium. FORSKERforum har spurgt ham, hvad det betyder i praksis.

FF: *Du vil have mere kontraktstyring (s 3) hvorfor det og hvad vil det i praksis sige?*

“Jeg mener, at resultatkontrakter mellem ministerier og forskningsinstitutioner fungerer godt i praksis. Vi er på Risø ved at forberede den tredje af slagsen som skal løbe fra 2002-2005. I disse kontrakter kan man indbygge krav om indsats på strategisk vigtige områder, som institutionerne så kan udmønte i forskningsprojekter. Det ville give forskningsledelsen på institutionerne mere ansvar og konkrete mål at gå efter”.

“De periodiske resultatkontrakter med de enkelte institutioner, som typisk har 4 års varighed, kunne suppleres med kontrakter om specifikke indsats områder som kunne udbydes til institutionerne f.eks. af andre ministerier end resortministeriet”.

“Sådanne kontrakter skulle selvfølgelig følges op med en ansvarlig rapportering og en stor grad af gennemsigtighed i institutionens forhold og præstationer. Igen forhold der vil styrke de gode ledelser og tvinge de dårlige til at rette op på kritisable forhold”.

Lige vilkår = kommercialisering?

Du argumenterer for at det skal være lige vilkår, det er vel synonym med mere kommercielle vilkår, hvad vil det sige i praksis?

“Institutionskontrakterne og programmer skal udbydes på lige vilkår af de forskellige ministerier og fonde (f.eks. som de svenske strategiske fonde), som ikke nødvendigvis behøver at være kommercielle. Da institutionerne har en basiskontrakt kan de i begrænset udstrækning godt medfinansiere en del af den forøgede forskningsindsats. Tilsvarende kan gælde på projektniveau for EU-kontrakter, forskningsrådsprojekter m.m. - til gengæld skal institutionerne have overført ledelsesretten/tilsynet for disse programmer og projekter”.

“Andre projekter typisk fra private firmaer og projekter med et begrænset forskningsindhold bør kun gennemføres på kommercielle vilkår”.

Ingen små forskningsprogrammer

“Og hvordan skal det nuværende system ændres, hvilke konsekvenser får det?”

“Det betyder, at der ikke skal oprettes små forskningsprogrammer i ministerielt regi, som udbydes i form af enkeltprojekter, der bedømmes og sagsbehandles i en styrelse eller lign. - i stedet indarbejdes en del af den ønskede indsats i institutionskontrakterne - selvfølgelig med nye midler når der er tale om en forøget indsats, eller nye initiativer udbydes hele programmer som institutioner eller konsortier af institutioner. Det vil overflødiggøre en stor del af sagsbehandlingen på det national og såkaldt strategiske niveau og fjerne en del af den dobbeltadministration, som er indbygget i vort nuværende system”.

Markedsgørelse af forskningen

“Lægger det ikke et pres på universiteterne for i højere grad at markedsføre deres forskning?”

“Jo - det kræver en strategisk planlægning af indsatsen på institutionsniveau, men det gør alle gode ledelser allerede. Resultatkontrakterne eller udviklingskontrakterne er kommet for at blive - mine forslag sigter mod at give disse kontrakter og forhandlingerne herom et reelt indhold.

“Hvilke fordele har forskningen ved det, og skaber det ikke problemer med kontinuiteten?”

“De skal gøre det for at blive bedre - god ledelse på alle niveauer er en forudsætning for en høj kvalitet i det samlede system. De er institutionsledelserne, der er tættest på forskerne og derfor burde være de bedste til at stimulere de gode forskere og arbejde med at forbedre indsatsen fra de der sakker bagud - ultimativt, at skille sig af med dem. Jeg er også overbevist om at et system som det jeg har skitseret giver bedre muligheder end det nuværende for at skabe kontinuitet - kontinuitet vil være en hovedopgave for ledelserne og de vil få bedre værktøjer hertil, men ikke nødvendigvis kontinuitet for enhver pris og slet ikke af dårligt fungerende grupper, afdelinger eller institutter”.

VL

FF: Du vil have mere kontraktstyring (s 3) hvorfor det og hvad vil det i praksis sige? “Jeg mener, at resultatkontrakter mellem ministerier og forskningsinstitutioner fungerer godt i praksis. Vi er på Risø ved at forberede den tredje af slagsen som skal løbe fra 2002-2005. I disse kontrakter kan man indbygge krav om indsats på strategisk vigtige områder, som institutionerne så kan udmønte i forskningsprojekter. Det ville give forskningsledelsen på institutionerne mere ansvar og konkrete mål at gå efter”.

Devaluering af universiteterne

- siger universiteterne om Undervisningsministerens seneste lovforslag, som er dårligt forberedt og skaber harme og forvirring

En voksen-videreuddannelse skal gennemføres på niveau der svarer til en kortere videregående uddannelse. En diplomuddannelse skal gennemføres på et niveau, der svarer til en mellemlang videregående uddannelse. Og en masteruddannelse skal gennemføres på et niveau, der svarer til en kandidatuddannelse.

Sådan lyder planen for det alternative uddannelsessystem, som undervisningsminister Vestager vil have hastet igennem med **lovforslaget om videreuddannelses-system for voksne (L250)**. Lovforslaget er angiveligt etableret som et parallelt system mellem masters-system og en akademisk uddannelse.

Selv om mange høringsparter principielt støtter forslaget intentioner om at skabe rammer for en fleksibel videreuddannelse og kompetenceudvikling, så er de også enige om en proteststorm: Forslaget skaber en enorm kompetenceforvirring.

Barberet udgave

I praksis kan man således forestille sig, at en folkeskolelærer med to års undervisningserfaring kan kræve at blive optaget på et universitets masteruddannelse. Universitetet skal nemlig inden for fagligt relevante områder kunne tilbyde moduluddannelser, som er tilrettelagt med henblik på ansøgere med særlige erhvervsforudsætninger. Og når modulerne - *svarende til et årsværks uddannelse* - er gennemført, får kursisten et Masters-bevis, som **"niveaumæssigt svarer til"** en kandidatuddannelse.

Men det er stærkt kritisabelt, at det alternative system umiddelbart skal tilsvare de ordinære universitetsuddannelser. Kan det virkelig være rigtigt, at man kan blive Masters - *svarende til en kandidatgrad* - med kun et års forskningsbaseret undervisning, spørger universiteterne i næsten enslydende kommentarer. Og kan det virkelig være rigtigt, at et afgangsprøve på en mastersuddannelse kan give merit som 0,5 årsværks specialeafhandling på et universitetsstudium?

Og sådan er der mange løse ender i Vestagers seneste forslag, der får **AC** til at konkludere, at parallelliteten betyder, at mastersuddannelsen blot er en barberet udgave af de ordinære uddannelser. Og det er endda kun i bedste fald!

Flere og nye opgaver: Diplom og Masters

Loven om voksen-videreuddannelse pålægger universiteterne nye forpligtelser, idet det kræves, at der opbygges fleksible modulforløb for Diplom- og Master-

uddannelser. Målsætningen hedder: "en vigtig opgave at udvikle og udbyde nye Masters-uddannelser for personer med en mellemlang videregående uddannelse, en professionsbacheloruddannelse (*lærere, sygeplejersker m.fl., red.*), en bacheloruddannelse eller en diplomuddannelse".

Diplomuddannelsen skal "gennem udvikling af faglige og personlige kompetencer kvalificere voksne med relevant erhvervs erfaring til at kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder, institutioner mv." Diplomuddannelserne skal primært udbydes af de regionale centre for videregående uddannelser, men i visse tilfælde også af universiteter.

Diplom-uddannelsen sammensættes af fag på mellemlangt videregående uddannelsesniveau eller bachelorniveau.

Mastersuddannelsen skal "gennem udvikling på videnskabeligt grundlag af faglige og personlige kompetencer at kvalificere voksne med relevant erhvervs erfaring til at kunne varetage højt kvalificerede funktioner i virksomheder, institutioner mv.

Masters på "fleksibelt forløb"

Masters-uddannelsen udbydes af universiteterne og "sammensættes af fag på kandidatniveau", men skal adskille sig fra kandidatuddannelserne ved at være tilrettelagt for ansøgere med særlige forudsætninger i form af erhvervs erfaring.

Som noget helt særligt tales om "fleksible forløb", hvor institutioner skal fastsætte en personlig uddannelsesplan for ansøgeren. Den udbydende institution skal sikre, at alle kurselementer i forløbet kan gennemføres et eller flere steder.

Men den tror universiteterne ikke på under de herskende discount-betingelser: "Etablering af fleksible forløb tilrettelagt efter en personlig uddannelsesplan vil efter udvalgets opfattelse stille særdeles omfattende krav til ansøgere og institutioner", siger **Rektorkollegiet**, der kalder det yderst tvivlsomt, om antallet af indskrevne med individuelle forudsætninger og fleksible studieprogrammer kan betale den kraftanstrengelse, som det nye forløb vil kræve af universitetet.

Det er imidlertid ikke markedskræfterne, som skal styre udbudet, men Uddannelsesrådene. Og ministeren kan tvinge den enkelte uddannelse til at igangsætte modulforløb, idet ministeren kan give universiteterne påbud om "at gennemføre konkrete foranstaltninger til oprettelse af forsvarlige uddannelses- eller undervisningsmæssige forhold".

Skader mastersgradens faglige prestige

Nogle af protesterne mod forslaget påpeger, at Undervisningsministeriet pludselig indfører en helt ny - og meget bred - fortolkning af Masters-titlen, som er i modstrid med fx handelshøjskolernes HD-uddannelser.

Hvis ikke de akademisk-merkantile uddannelse fjernes fra forslaget, bliver det nærmest umuligt - og spild af tid - for studerende fra handelshøjskole-afdelingerne at tage en kandidatgrad, siger en indsigelse.

Ålborg Universitet påpeger, at "den fleksible master" - uden forudgående forskningsbaseret uddannelse - risikerer at sætte den opnåede faglige prestige omkring mesteruddannelserne over styr.

RUC påpeger, at etableringen af masteruddannelser også har handlet om etablering af relevant efter- og videreuddannelse for kandidater.

Målgruppen for mastersuddannelser er således såvel færdige kandidater som universitetsbachelorer. Når lovforslaget derfor bruger titlen om lavere kvalifikationer er det en devaluering: "En masteruddannelse er i det fremsendte forslag defineret som et 1-årigt forskningsbaseret forløb ovenpå en række ikke-forskningsbaserede, ikke-sammenhængende og forskelligartede forløb. Med lovforslaget skabes store problemer for kandidatuddannelsernes internationale renommé", siger RUC.

Endelig konstaterer AC, at top-niveauet for masters-uddannelser sættes ved kandidattrinnet, men at der også bør være moduler, som ligger over, så kandidater kan bruge den til videreuddannelse.

Optagelseskriterier

Tidskravene til såvel Diplomuddannelsen som til Masters-uddannelsen svarer til 1 årsværk (heraf afgangsprøvet 1/5 årsværk). Inden for denne tidsramme skal diplomuddannelsen gennemføres på et niveau, der svarer til en bacheloruddannelse, og tilsvarende skal masteruddannelsen gennemføres på kandidatniveau.

Adgangskravene i al sin uklarhed blot er "en relevant adgangsgivende uddannelse og mindst 2 års relevant erhvervs erfaring". Tankegangen er, at hvis en faguddannet person (fx en lærer, sygeplejerske, pædagog) har samlet faglige og personlige kompetencer, så skal universiteterne have beredskab til at lave en individuel uddannelsesplan, så den pågældende kan videreudanne sig.

Til **diplomuddannelsen** stilles krav om en forudgående uddannelse på en

kortere videregående uddannelse eller en voksen-videreuddannelse eller et særligt indgangsforløb til diplomuddannelsen.

Til **mastersuddannelsen** stilles krav om en forudgående uddannelse på mellemlangt niveau, en professionsbachelor-uddannelse (som lærer, sygeplejerske, pædagog el.lign.), en bacheloruddannelse (fra universitetet) eller bare en diplomuddannelse gennemført i et reguleret forløb. Det er det modtagende universitet, som skal vurdere adgangskvalifikationerne til et "fleksibelt forløb" hos de mere ukurante ansøgere: det vil afhænge af den modtagende uddannelsesinstitutions vurdering af uddannelsens faglige relevans for videreuddannelsen".

Seriøsiteten betvivles også i Ålborg, hvorfra det kræves, at adgangskravene ikke sænkes eller bliver for lempelige, så for eksempel diplomuddannede og lærere, pædagoger og sygeplejersker m.fl. ikke har automatisk adgang til universiteterne ('s overbygninger). Ålborg peger illustrerende på den udhuling, at afgangprojektet for masters-uddannelsen blot skal være 1/5 årsværk, svarende til 2 måneders arbejde...

AC konstaterer, at de nuværende diplom- og masters-uddannelser har svingende kvalitet. Og det vidner derfor ikke om de store faglige ambitioner, når uddannelserne ikke skal underlægges en kvalitetssikring gennem en løbende evaluering på linie med de akademiske uddannelser.

Endelig understreger **KU's humanistiske fakultet**, at en uddannelse på kandidatniveau forudsætter en forskningsbaseret bacheloruddannelse og fakultetet kræver derfor, at bemærkningerne om adgangskrav omformuleres.

Kort brobygning med selvbetaling

Forslaget stiller krav til sammensætningen og tilrettelæggelsen af "fleksible forløb" på universitetet, og ambitionen er intet mindre end "at give uddannelserne en klar faglig profil, et sikkert kompetenceniveau, indre sammenhæng og faglig progression" (bemærkningerne til §17).

Forslaget opererer ikke med, at det normalt er nødvendigt med et introduktionsforløb til akademisk teori eller metode. Der regnes som undtagelse med et **minimalt "påbygningsforløb"** på maksimalt 0,25 årsværk.

Det er en fjerdedel af det "brobygningsforløb", som RUC arbejder med som indgangsforløb for de mellemuddannede uden forudgående bacheloruddannelse (lærere, sygeplejersker m.fl.), som optages på overbygningsuddannelsen. Og som om det ikke var nok, så er "påbygningsforløbet" en betalingsuddannelse ...

jø

AC: Videruddannelse er ikke for akademikere!

Akademikere er åbenbart så kloge, at de ikke behøver at videreuddanne sig. Det synes at være tankegangen bag ministeriets forslag om videreuddannelse for voksne. Det er nemlig slet ikke et system eller en samfundstilbud, som er beregnet til akademikere.

I lovforslaget og bemærkningerne hertil tales der kun om initiativer for kortuddannede, for kortere og mellemlange videreuddannede personer. Men ingen beskrivelser af initiativer for personer med en universitetsuddannelse. **AC** protesterer derfor voldsomt mod, at akademikeres efter- og videreuddannelse ikke er omtalt, og at universiteternes rolle i akademikeres videre kompetenceudvikling slet ikke er omtalt i loven.

AC påpeger, at udeladelsen ikke harmonerer med gældende politiske aftaler om en voksenuddannelsesreform, samt at udeladelsen i øvrigt er i strid med regeringens erhvervsstrategi, hvor der tales om åben adgang til efter-/videreuddannelse til både smeden og ingeniøren.

jø

Vestagers store lovkomplekser med relation til den akademiske verden

L186: Lov om mellemlange videregående uddannelser (*færdigbehandlet*)

L187: Lov om CVU'ere: Centre for videregående uddannelser (*færdigbehandlet*)

L188: Lov om Danmarks Pædagogiske Universitet (*færdigbehandlet*)

L250: Lov om erhvervsrettet grunduddannelse og videregående uddannelse (Videreuddannelses-systemet for voksne) (*fremSAT 30. marts*)

L251: Lov om ændring af lov om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) mv. (Videreuddannelsessystemet for voksne mv).

"Tak for kampen", sagde ministeren ud til de 75 forsamlede tillidsfolk fra DM's, IDA's og DJØF's universitetsområder, da hun optrådte d. 14. april ved et orienteringsmøde om den nye stillingsstruktur. "Selv tak", kvitterede Leif Søndergård, Jens Heide og Mogens Ove Madsen, som pænt lyttede fra første række.

Lederne og tjeklisten?

**Naturvidenskab:
Dekan Karl Pedersen, Århus**

"Fra mit synspunkt sker der ikke ændringer med den nye stillingsstruktur.

Og jeg kan ikke lade være med at spørge: Hvad er fordelene ved den? Jeg mener egentlig - og der er jeg enig med Dansk Industri - at stillingsstrukturen burde afskaffes. Det burde gives frit, så lektorbetegnelsen for eksempel blev afskaffet og erstattet med professortitlen. I dag bruges der for meget tid og opmærksomhed på sondre mellem titlerne lektor og professor, og i stedet skulle man vælge den internationale betegnelse professor, så gode midaldrende lektorer slipper for at blive mødt med undrende blikke, når de er i udlandet.

Det skulle være et liberalt system, hvor den lokale ledelse har retten til at ansætte og forhandle løn med den enkelte. Så ville man kunne indrette stillingerne efter behovene på de enkelte fag.

Selvfølgelig skal der være nogle absolutte minimumsregler, men vi kan ikke forsvare os med de klassiske koncepter, for vi får hele tiden nye opgaver og en bredere kreds af studenter. Det er ikke

længere 'en lærd anstalt', forbeholdt de få som da jeg var ung. Det er en kompliceret forretning, hvor der skal være mulighed for mange forskellige strukturer.

Og til argumenter imod: at et ureglementeret system vil avle 'nepotisme' og 'borgmestereffekt' - hvor dem der sidder tættest på ledelsen får de bedste stillinger den bedste løn - vil jeg sige: Sådan et system har vi jo allerede med det nye lønsystem! Forskellen er bare, at i det nuværende system er lønforskellene begrænsede, mens de er umulige at forudse i et mere liberalt system.

Ad pkt. 2: Adjunkttopslag. Vores fakultet har mange - 120-130 - post-doc'er, og det ændrer den nye stillingsstruktur ikke på. På langt de fleste af vores stillinger vil vi i fremtiden notere nederst i stillingsopslaget, at det ikke er en 'karrierestilling' i stillingsstrukturens forstand. Det kan godt være imod intentionerne, men det er mere regulært sådan.

Det skal nemlig fortsat være sådan, at så mange som muligt, der har talent og lyst, skal have chancen. Derfor skal vi fortsat have en relativ stor mængde post-doc stillinger, hvor parterne efter 3-5 år træffer en afgørelse om deres fremtid. Og vi vil fortsat kun have få adjunktstillinger, for her tvinges vi til et for tidligt valg.

Når det er sagt, vil jeg også sige, at jeg er stor tilhænger af, at man administrerer disse rekrutteringsstillinger så de unge mennesker ikke skal holdes i tidsbegrænset usikkerhed i årevis. De skal ikke køres ind i blindgyder.

Fidusen i vores system er, at ph.d.'erne, som går ind i et post-doc - fx finansieret af fondsmidler - efter 3-5 år kan komme videre enten som lektor eller

andre steder, mens de endnu er unge.

Hvad angår kravet om, at såvel undervisning og forskning skal indgå i bedømmelsen af en ansøgers kvalifikation, så kan jeg kun sige, at alle stillinger i dag principielt indeholder forpligtelsen til at undervise. Hvor meget en post-doc'er dog underviser, afhænger af om undervisningen falder sammen med deres fagområder. Men det er klart, at systemet skal være mere opmærksom på, at post-doc'erne skal kvalificere sig på undervisningsfronten.

Vi har udmærkede erfaringer med de post-doc'er, som i sidste ende har fået en fast ansættelse på fakultetet. Og i de tilfælde, hvor man er i tvivl, om en post-doc'er kan undervise, har man jo mulighed for at prøveansætte.

Ad pkt. 5: Undervisningsadjunkter. Jeg er nok så radikal, at jeg er tilhænger af, at universitetet skal have et bredere spektrum af stillingskategorier, fx en gruppe personer, hvis 'hovedkvalifikation' er undervisning. De skal især undervise på de første årgange.

Jeg er ikke så bange for, at det vil være at åbne en ladeport, så universitetet i besparelsetider presses til at bruge flere og flere af disse underviserstillinger og dermed ikke udbyder den 'forskningsbaserede undervisning', som kræves. Vi finder nok ud af det...

Ad pkt. 6: Professorer: "Jeg er meget spændt på, hvordan man vil indføre de nye, midlertidige professorer. Jeg har en forestilling om, hvad vi kan bruge dem til, men jeg har ikke dannet mig en mening om dem. Det undrer mig dog, at man har så travlt med at få dem placeret. Hvorfor vender man ikke skræen ...

Samfundsvidenskab: Institutleder Troels Østergaard Sørensen, KU-økonomi

“Det største problem er selvfølgelig, at der ikke er økonomi i professorerne eller i at sikre karriereforløbet for adjunkter.

Dernæst er det min personlige opfattelse, at ændringen er gennemført uden høring af universitetsledelserne - rektor, dekaner, institutledere. Det betyder, at der kan laves tjeklister, som ledelsen intet ejerskab har over, og hvis folk ikke har haft medindflydelse på det, de skal føre ud i livet, risikerer man, at der opbygges et underligt kontrolsystem.

En tjekliste laves ud fra en mistillid til, at ledelserne ikke vil prioritere strukturens intentioner.

Jeg havde foretrukket en stillingsstruktur med en øget frihed om stillinger og karriere, hvor universiteterne var forpligtet til noget overordnet. Der findes ikke andre personaleområder, hvor der er så snævre rammer, som på universitetet. Det skulle i den forstand ikke genere mig - det er ikke fakultetets holdning - og der kom mere markedsstyring, hvor de enkelte fakulteter fik friere rammer.

Reformen er i den forstand udtryk for en uhensigtsmæssig detailstyring, hvor der ensliggøres mellem fakulteter og fag,

selv om behovene måske er vidt forskellige. Der opstilles regler for, hvor og hvordan stillinger skal slås op. Lad mig give to eksempler:

Ad pkt. 2: Adjunkttopslag. Kravene til adjunkttopslag er gennemsyret af, at man ikke tror, at institutterne magter at handle til institutionens eget bedste. Nu skal vi så vidt muligt garantere de nyanstattede adjunkter en lektorstilling. For det første er det jo allerede sådan i dag, at hvis vi har en dygtig adjunkt, så findes der en lektorstilling. For det andet kunne det jo være sådan på økonomi, at vi gerne vil uddanne nogle flere adjunkter, fordi det er en god kvalifikation til stillinger andre steder. For det tredje modvirker karrieregarantien på institutionen, at der bliver mobilitet i systemet.

Ad pkt. 6: Professorerne. Når et fag fx har ubesatte professorater, er det jo ikke udtryk for, at ledelserne er dumme, men at man planlægger, så der løbende kan slås op efter en plan. Nu tilføjes der 300 nye professorater, hvilket medfører bunkeopslag med den konsekvens, at der om nogle år igen bliver lukket for nye opslag ...

Ellers er jeg helt enig med Forskningsministerens modstand mod halvautomatisk oprykning fra lektor til professor efter bedømmelse (den norske model). Jeg er heller ikke principielt bekymret over de nye tidsbegrænsede professorer, hvis lønnen ikke afviger, og hvis der ikke stilles for mange mærkelige krav til, hvad de skal lave, og til ansættelsesproceduren, som selvfølgelig skal ske fagligt korrekt...

Ad pkt. 4 / 5: Deltidslærere. På humaniora har man måske mange dygtige del-

tidslærere, som ikke har mulighed for faste stillinger andre steder. Men på samfundsfag og jura har vi ikke slet ikke det problem, for vores deltidslærere har en ‘karrierestilling’ et andet sted. Vi har altså ikke et problem med løstansatte ‘studieadjunkter’ eller undervisningsadjunkter”.

Humaniora: Dekan John Kuhlmann Madsen, KU-humaniora

“Humaniora har voldsomme økonomiske problemer overalt. KU-humaniora har således akkumuleret et underskud på 28 mio. kroner.

Ad pkt. 5 / 7: Deltidslærere. Vi har indført særforanstaltninger, som betyder, at nogle fag har måttet nedregulere deres deltidslærer-antal eller udsætte stillingsbesættelser. Alternativet var at fyre blandt de fastansatte!

Nedskæringerne begrænser derfor vores handlefrihed i en ny stillingsstruktur, hvor der ikke følger penge med.

Ad pkt. 2: Adjunkttopslag. Vi står på hovedet lige nu for at finde penge til kontinuitetslektorer til de adjunkter, som vi har lukket ind, og som fagene fagligt set gerne vil beholde. Vi har hidtil styret efter bemandingsnøgler, hvor der indregnes i ramme, at der bliver et lektoratopslag. Men vores underproduktion af stå’er (*eksamensgennemførelse, red.*) giver ekstra problemer.

Inden for de økonomiske rammer har vi ekspanderet så meget på adjunktfronten i de sidste fire år, som det var muligt, så der er ingen tvivl om, at der bliver færre adjunkttopslag i de kommende år - indtil den store gruppe aldrende professorer begynder at gå af.

Ad pkt. 4: Undervisningsadjunkter. Studieadjunkter retter sig mod bestemte kreative fag, fx musik, men det vil have et begrænset volumen. Et problem er jo, at når man skal samle flere deltidstillinger i en, så er spørgsmålet, om den ene kan skræve over flere specialer.

Ad pkt. 6: Professorer. Jeg undrer mig over ministeriets krav om, at ubesatte professorater skal besættes, før der kommer nye professorer i spil. Stillingsstrukturen laver en adskillelse mellem de ordinære professorater og særprofessorerne, som er en kategori til særlige indsatser. Det ville derfor være naturligt at holde kategorierne adskilt. Når ministeriet derfor kræver, at de ubesatte skal besættes før særprofessoraterne frigives, forhindres vi i at tænke frit i vores bemandingsplan.

Tjekliste:

De vigtigste pejlemærker for, om ledelsen overholder intentionerne i den nye stillingsstruktur.

- 1 At der bliver en forhandling i samarbejdsudvalget, hvor der formuleres en klar politik, så hensigterne opfyldes: Begrænsning af tidsbegrænsede ansættelser og klarere aftaler om karriereveje.
- 2 At adjunkttopslag skal være karrierestillinger, dvs. at der skal være indlagt undervisning og -supervision, og at det såvidt muligt sikres, at betingelserne er der, så der “normalt” opslås en lektorstilling ved udløbet af adjunkturet.
- 3 At smuthullet uden karrierebeskrivelse - tidsbegrænset ansættelse af (forsknings)lektorer og -adjunkter - ikke misbruges.
- 4 At der oprettes undervisnings-adjunkture - eventuelt på deltid, hvis det er eneste mulighed - så antallet af løstansatte reduceres, og at der lægges en handlingsplan for kompetenceudvikling, der kan indeholde både undervisning og forskning.
- 5 At der umiddelbart laves aftaler, som sikrer at den særlige gruppe løstansatte (med anciennitet 5-8 år og med mindst 450 timer årligt i gennemsnit) faktisk bliver ansat som “undervisningsadjunkt”.
- 6 At der meldes ind på den nye type professorater (og at disse aflønnes som ordinære professorer (i lønramme 37 + tillæg)).
- 7 At der for de ansatte, der pt. er ansat under den eksisterende stillingsstruktur som forskningsadjunkter og -lektorer, søges de mest hensigtsmæssige karriereveje inden d. 1. september, hvor den nye struktur træder i kraft.

Undervisningsbedømmelse?

På papiret skal forskning og undervisning fremover vægtes ved stillingsbedømmelser. Men i praksis kan kun aktive indgreb og klagesager ændre den nuværende praksis, hvor hovedvægten alene ligger på forskningen, konstaterer pædagogik-ektor

“Hvis jeg var undervisningsminister, så ville jeg sørge for at sætte nogle mere præcise krav ind til de undervisningsmæssige kvalifikationer: at de skulle være skriftligt dokumenteret, fx i form af en portefølje, som dokumenterer undervisningskvalifikationer, samt at der skal være udtrykkelige krav om, at denne skulle vurderes kritisk og omhyggeligt af bedømmelsesudvalget. Og ansøgere, som ikke lever op til kravene til undervisningsporteføljen, skulle kunne erklæres ikke-kvalificerede...”

Lektor Per Fibæk Laursen har i mange år arbejdet med universitetspædagogik, og han mener, at kravene til undervisningskvalifikationer har alt for lidt vægt, når folk fastansættes ved universitetet. Han mener imidlertid ikke, at den nye ansættelsesbekendtgørelse betyder den store ændring:

“Teksten er tom lyrik om ligestilling af forskning og undervisning ved stillingsbesættelser. Der er ikke indbygget et minimumskrav, som skal sikre, at undervisningskvalifikationerne faktisk skal vægtes lige så højt som forskningen. Og derfor kan dagens praksis - at forskningsmeritterne er fuldstændig dominerende - fortsætte”, konstaterer Fibæk.

Forskningsministeriet: Ingen planer

I Forskningsministeriet har man ikke planer om at skrive kravene til undervisningsbedømmelser ind i ansættelsesbekendtgørelsen, idet man ikke mener, at sådanne krav kan standardiseres på nuværende tidspunkt. Det er imidlertid planen, at spørgsmålet skal behandles i stillingsstrukturens følgegruppe, som løbende skal tage sig af “opklaring og information m.m.” om strukturen.

Fibæk beklager, at ministeriet ikke har planer om at klargøre kravene:

“Det er således op til universiteterne selv at sikre, at de undervisningsmæssige kvalifikationer vægtes. Men intentionen vil først være opfyldt den dag, hvor institutionen har mod til udtrykkeligt at foretrække en ansøger ud fra, at denne har de bedste undervisningsmæssige kvalifikationer”.

Ikke reel ligevægtning

Fibæk mener, at der med den nye stillingsstrukturens kryptiske formulering “*begge kvalifikationer indgår tilsammen med en hovedvægt i helhedsvurderingen*” ikke indebærer tilskyndelser, som vil ændre praksis. Han konstaterer, at allerede tilbage i 70'erne var det en pointe, at de undervisningsmæssige kvalifikationer skulle indgå ved bedømmelse. Også i 1993-strukturen blev det indskærpet endnu en gang, at man skulle tage hensyn hertil.

“Men universitetet - og de ansatte - taler med to tunger i spørgsmålet. På den ene side er man lydhør over for offentlighedens, politikernes og studenternes ønske om at hæve undervisningskvaliteten, men selv om man

gerne vil tage vidtgående hensyn til dette, synes systemet fortsat, at det på den anden side er forskningsvirksomheden, som er det vigtigste”, siger Fibæk.

“Nu er der igen formuleret intentioner om en ligelig vægtning af forsknings- og undervisningskvalifikationer. Men faren er, at det bliver en sovepude, fordi politikere og embedsmænd tror, at nu har de gjort noget ved sagen. Jeg tvivler bare på, om det får nogen betydning i praksis...”

Han mener, at det er et meget sigende signal om forskningens høje vægtning, at der er mulighed for prøveansættelse, hvis ansøgeren mangler undervisningserfaring, mens det slet ikke nævnes muligheden for prøveansættelse, hvis der savnes forskningserfaring!

“Når der ansættes forskningsledere i sektorforskningen, tager man mindst lige så stort hensyn til ledelsesmæssige kvalifikationer som til forskningsmæssige - også selv om de ledelsesmæssige er vanskeligere at vurdere. Det er jo ikke nogen selvfølge, at kvalifikationer, der er lettest at vurdere, også skal veje tungest...”

Klager kan ændre systemet

Fibæk ser frem til den dag, hvor institutterne har mod til udtrykkeligt at foretrække en ansøger ud fra, at denne har de bedste undervisningsmæssige kvalifikationer. Udover politikernes pres udefra, så er der kun et pres indefra, som vil påvirke praksis:

“Formuleringen i den nye stillingsstruktur er den hidtil kraftigste understregning af, at undervisningen er en væsentlig kvalifikation, og at den skal inddrages ved bedømmelsen. Men den nuværende praksis vil først blive ændret, når systemet tilskyndes til det. Det er muligt, at klagesager fra ansøgere, som mener, at deres undervisningskvalifikationer ikke er behørigt inddraget, kan ændre praksis ved stillingsbesættelser. Jeg har imidlertid ikke hørt om en klager, som henviste til utilstrækkelig bedømmelse af undervisningsmeritter, men måske vil de komme nu...”

Pædagogisering?

Fibæk - der er lektor ved KU's institut for filosofi, pædagogik og retorik - afviser, at det er hans professionelle interesse for pædagogik, der får ham til at stille et radikalt krav om porteføljer:

“Porteføljerne bør udspringe af et ønske om at gøre arbejdet med undervisning meriterende. Og såvel politikere som universitetsledelser har betonet det ønskelige i, at der lægges mere vægt på det undervisningsmæssige. Og jeg påpeger jo bare, at det mål når man ikke, når undervisningen ikke reelt tæller i karriereforsøget. Det er ikke nok med hensigtserklæringer. Der må mere konkrete tiltag til”.

Per Fibæk Laursen

Forslag:

Fibæk (samt Arne Jakobsen og Camilla Rump) foreslog i 1997/98, at der blev etableret nogle formelle krav og kriterier for bedømmelse af universitetslæreres kvalifikationer.

“Undervisningsporteføljer” skal være en samling af dokumenter og materialer, der dokumenterer den undervisningsmæssige kompetence, som bl.a. skal vedlægges stillingsansøgninger. Porteføljerne skal gennem flere faktorer dokumentere lærerens pædagogiske kvalifikationer og kvaliteten i lærerens undervisning.

Undervisningsportefølje skal indeholde: en **fortegnelse over, hvornår ansøgeren har varetaget hvilken undervisning**, herunder oplysninger om anvendte undervisningsformer og -metoder. Opsummerende **studenterevalueringer** fra mindst tre forskellige undervisningsforløb, gerne samme kursus i forskellige semestre.

Analyse af et til to undervisningsforløb bestående af:

- en semesterplan med ansøgerens begrundelse for principperne bag planen
- beskrivelse af det faktiske undervisningsforløb i det omfang det afveg fra planen og beskrivelse af årsager til afvigelsen
- opsummerende studenterevalueringer
- oversigt over eksamens karakterer, kommenteret
- refleksioner over forholdet mellem intentioner og resultater (max. 2 sider)
- refleksioner over undervisningsforløbet og studerendes evalueringer, herunder angivelse af, hvad læreren baserer sit indtryk af forløbet på.

Dokumentation for pædagogisk uddannelse, varetagelse af uddannelsesorganisatorisk arbejde, udarbejdelse af undervisningsmateriale samt deltagelse i uddannelsesmæssige reformer og forsøg. (Kilde: Dansk Pædagogisk Tidsskrift 1/1998, Evalueringssentret)

Professor på seks måneder?

Ministeriet kræver, at en professorstilling skal besættes på seks måneder. Men hvad betyder det?

Portefølje

Porteføljer skal være minimumskrav, men at der skal være mulighed for mindre variationer og vægtninger af kravene, alt efter de specifikke fagligheder.

Fibæks, Jakobsens og Rumps forslag fra 1998 blev ikke genstand for en debat. Fibæk er da også bevidst om, at portefølje-kravet kan skabe irritation blandt lærerne, fordi det opfattes som en yderligere belastning oveni et kvalifikationsløb, som i forvejen er et forhindringsløb.

“Men det er ikke at sætte en ny kvalifikationsbarriere op. Man skal dokumentere noget, som man allerede har i forvejen. Ligesom det er en selvfølge at opliste sine forskningsmeritter, så skal man også føre undervisningsregnskab. Man skal formalisere noget, som man opbygger løbende”.

Han indrømmer dog, at det er betydeligt vanskeligere at objektivisere undervisningskvalifikationerne på samme måde som forskningspublikationer.

“Vel er det vanskeligere at vurdere undervisningsmæssige kvalifikationer end forskningsmæssige. Derfor skal undervisnings-bedømmelsen også foregå ved en flerhed af elementer. Læg mærke til, at der også indgår studenterevalueringer, eksamensgennemførelse m.m. Og porteføljerne handler jo heller ikke om at formulere uddannelse er eneste vej til professionel kompetence”.

Det er imidlertid også nødvendigt at præcisere indholdet i porteføljerne: “uden rammer er der en oplagt risiko for, at porteføljer bare fører til tomgangproduktion af en masse papirer. Det skal man undgå ved at sætte normer for sidetal, omfanget af evalueringsopgørelser osv.”

Han fortæller, at tomgangproduktion er en relevant bekymring. I USA - hvor undervisningsporteføljer er almindelige - er det endda sådan, at der er konsulentfirmaer, som har specialiseret sig i at lave præsentable porteføljer for institutter og personer ...

Proceduren ved professorbesættelser vil blive strammet op, så en stilling skal være besat inden for seks måneder, siger Forskningsministeriet, og det har skabt usikkerhed på universiteterne. Spørgsmålet er nemlig, hvad *besat* betyder.

“Det vil være helt umuligt at regne fra det øjeblik, hvor stillingen bliver ledig. Herfra kan der gå mere end et halvt år, før stillingen er besat”, konstaterer **KU-rector Kjeld Møllgård**, der appellerer til ministeriet om at vise fleksibilitet.

“Ved et stillingsopslag med mulighed for internationale ansøgere kan man ikke besætte en stilling på seks måneder fra det øjeblik, det besluttes, at området skal have en professorstilling. Opslaget skal formuleres, annoncen skal breddet ud i internationalt, der skal være rimelige ansøgningsfrister, der skal sammensættes et bedømmelsesudvalg, udvalget skal lave sit arbejde m.m. Og de fundamentale forvaltningsmæssige retsregler - klageadgang, tidsfrister, god forvaltningsskik m.m. - skal selvfølgelig overholdes”, siger KU-rectoren.

“Politikerne må acceptere, at der både er kvalitetshensyn, nepotismehensyn og planlægningshensyn, der skal varetages. Man kan altså ikke nå at ansætte på seks måneder fra planlægningsøjeblikket, til ansættelsesbrevet underskrives, uden at der bliver gjort vold på de mest fundamentale grundregler”.

Ministeriet overvejer

Spørgsmålet er, om ministeriet regner det halve år fra det øjeblik, hvor stillingen planlægges, hvor stillingen slås op, hvor ansøgningerne er kommet ind eller hvor bedømmelsesudvalget kan begynde sit arbejde.

I Forskningsministeriet siger **kontorchef Dan Jensen**: “Der er en generel intention om at speede processen op, så der ikke er ledige stillinger i systemet. Det betyder, at der skal indsættes en klausul om, at stillingerne skal besættes hurtigere, end det sker i dag. Men ministeriet har ikke lagt sig fast på, om det halve år skal tælle fra det øjeblik, hvor en stilling bliver ledig, hvor stillingen slås op eller et helt andet sted”.

Det er hensigten, at fristen indarbejdes i den ansættelsesbekendtgørelse, som skal revideres inden sommer.

Professorplan på KU

Forskningsministeren har markeret, at ingen af de nye sær-professorer vil komme i spil, før 50 ubesatte professorater på universiteterne er sat i spil. KU-rectoren forudser ikke, at det skaber problemer på KU, hvor cirka 15 ubesatte professorater indgår i den samlede professorplan (*som KU-ledelsen skal drøfte d. 24 maj*).

Humanioradekan John Kuhlmann Madsen - der disponerer over halvdelen af de ubesatte professorater - undrer sig dog over ministeriets krav:

“Stillingsstrukturen laver en adskillelse mellem de ordinære professorater og særprofessorerne, som er en kategori til særlige indsatser. Det ville derfor være naturligt at holde kategorierne adskilt. Når ministeriet derfor kræver, at de ubesatte skal besættes før særprofessoraterne frigives, forhindres vi i at tænke frit i vores bemandingsplan”.

KU-rectoren har bedt dekanerne om en oversigt over de eksisterende professorater samt forslag til, hvor man kunne forestille sig at sætte de nye sær-professorater i spil. Og i den samlede professorplan, som KU dernæst vil søge opbakning til, støtter man sig i øvrigt til formuleringerne i den nye udviklingskontrakt, som netop er indgået med ministerierne. Her forventer KU således at få det første kontante udbytte af kontrakterne ...

Professor - who?

Forskningsministeriets procedure for tildelelse af de 300 nye professorater er allerede gået i gang. Med frist d. 31. maj skal universiteterne indsende en plan for:

- udnyttelse af ledige professorater,
- anvendelse af ordinære professorater,
- forslag til nye tidsbegrænsede professorater.

Når disse planer foreligger, vil ministeriet tage stilling til principper og retningslinier for fordeling af professoraterne. Men minister Weiss har allerede markeret, at fordelingen vil blive drøftet med interessenterne, herunder især Rektorkollegiet og SEDIRK (Sektorforskningsens Direktorkollegium).

30 millioner pist-borte

Hvor er pengene til de nye professorstillinger: Ministerierne påstår, at universiteterne fik 30 mio. professorpenge på forskud, man glemte bare at orientere om det ...

På papiret ser de 300 nye professorater godt ud. I praksis er glæden dog behersket, for det bliver universiteterne selv, som skal betale for fornyelsen.

Ministerierne siger nemlig, at universiteterne allerede har fået de afsatte 30 millioner til professorerne. Puljen blev afsat ved 1998-overenskomsten, og pengene skulle angiveligt være indkalkuleret i 2000-finansloven. Universiteterne har imidlertid ikke kunnet lokalisere pengene:

“På KU kan vi ikke finde belæg for, at vi har fået del i de professorpenge. Når der forhandles overenskomster, bliver pengene reserveret til pl-reguleringen, men da pl-reguleringen faktisk blev udmøntet, kunne vi ikke spore pengene”, siger **KU-direktør Else Sommer**. “Der er mange huller i den udmøntning. Spørgsmålet er fx, hvordan pengene er fordelt ud på de enkelte universiteter, før man overhovedet har fundet ud af, hvilke universiteter der skal have professorerne ...”

Universiteterne ikke orienteret

FORSKERforum blev kastebold frem og tilbage mellem Forskningsministeriets og Finansministeriets eksperter, da det skulle opklares, om de 30 mio. professor-kroner overhovedet var blevet udmeldt.

Efter mange belæring - over en uge - om den højere teoretiske budgetteknik, tegnede der sig følgende kaffaskede virkelighed:

Ministerierne fastholder, at de 30 millioner er indregnet i FL2000, men Forskningsministeriet indrømmer, at universiteterne / offentligheden ikke er udtrykkeligt orienteret om, at pengene var indregnet.

Spørgsmålet er, om det er en forvaltningsfejl, at universiteterne ikke er orienteret.

“Det er et godt spørgsmål. Men det er forkert at kalde det en ‘forvaltningsfejl’, at pengene ikke er udmeldt, for der er ikke tradition for, at den slags udtrykkeligt skal meldes ud”, forklarer **chefkonsulent Erik Hammer fra Finansministeriet**.

Forskningsministeriet blev af Finansministeriet orienteret om beregningsteknikken i brev af 3. juni 1999, men af brevet fremgår kun følgevirkninger af overenskomst-1998, uden at der er angivet en selvstændig konto: “30 mio. kroner til professor-pulje”. Der er blot generelt udmeldt 55 mio. kr. for universiteterne og i det beløb er professorpuljen inkluderet, forklarer konsulenten.

Men når de 30 mio. kroner således var meldt ud på forskud, skulle pengene så være tilbagebetalt, hvis der ikke var blevet enighed om en ny stillingsstruktur i år 2000?

“Bevillingsgrundlaget ville formentlig

KU-rector Kjeld Møllgård ser frem til ny flerårsaftale

være faldet bort, så universiteterne skulle betale pengene tilbage, ja, men det kunne være udskudt til 2001-finansloven”, slutter Finansministeriets specialist i bevilningsteknik m.m.

Problem 2: Ekstern rekruttering?

Det andet problem for universiteterne er, at hvis de 30 mio. kroner virkelig er afsat, så svarer det kun til 100.000 kroner pr. professor. Det dækker således på ingen måde de 500.000 kroner til aflønning af en person, som rekrutteres udefra.

KU's direktør spørger, hvor de penge skal komme fra:

“Pengene er der ikke. Skal vi finde pengene til ansættelse af en ekstern, så skal de tages fra andre personalegrupper, fra annuum eller lignende. Men jeg vil ikke udtale mig nærmere om, hvor de eventuelt skal findes. Det er jo ikke mig, som prioriterer ...”

I ministeriet siges, at det er korrekt, at universiteterne selv skal udrede en fuld professorløn, hvis de vælger at ansætte en ekstern som professor.

De 100.000 kroner pr. professor dækker forskellen mellem lektorløn og en professorløn. Spørgsmålet er, om det er Forskningsministeriets intention, at de nye professorer skal rekrutteres internt.

“Forskningsministeriet går ikke ud fra, at universiteterne udelukkende rekrutterer internt - det er op til det enkelte universitet at beslutte. Men hvis et universitet vælger at ansætte en ekstern som professor, skal det pågældende universitet ud-

rede lønnen inden for egen ramme”, konstaterer Forskningsministeriet ved **fuldmægtig Jørgen Kamp Knudsen**.

Løsning: Flerårsaftale

Hovedproblemet er imidlertid slet ikke de manglende 30 millioner, mener **KU-rector Kjeld Møllgård**:

“Det er ikke rimeligt, at der besluttes en stillingsstruktur, som ikke kan realiseres, fordi der ikke følger penge med de nye initiativer. For at realisere bare nogle af de mange gode hensigter og intentioner, der er pakket ind i denne aftale, må forhandlingsparterne - bedre sent end aldrig - få lavet en realistisk omkostningsberegning på de mange stillingsstrukturforbedringer”, lyder rektorens kommentar til usikkerheden om finansieringen af den nye struktur.

Trods alle finansieringsproblemerne er Møllgård dog optimist:

“Senest har Ståhle-rapporten og Danmarks Forskningsråds rapport dokumenteret et stort efterslæb, og jeg har da også hørt politikere udtrykke forståelse for underfinansieringen. Så lur mig, om der ikke kommer 600-800 mio. forskningskroner i spil ved næste finanslovsforlig som led i en flerårsaftale. Og da stillingsstrukturen først træder i kraft pr. 1. september, får vi inden da et hint om mulighederne for finansiering i finanslovsforslaget for 2001, som regeringen fremlægger omkring 1. august ...”

Rektorer: Stor detaljeringsgrad

Hvordan opfatter rektorerne den nye stillingsstruktur? Tre spørgsmål til tre rektorer

1. Hvad er det største problem i den nye stillingsstruktur?

Kjeld Møllgård (KU): "Hele sektorens veldokumenterede underfinansiering er et grundproblem i forhold til de nye muligheder.

Stillingsstrukturen betyder forventninger til især de bedre karrieremuligheder. At der nu kun findes én hovedstillingskategori - hvor forskning og undervisning er ligestillede opgaver - bliver måske et problem i relation til de mange eksterne bevillingsgivere, som i nogle tilfælde har givet udtryk for modvilje over for, at deres forskningsbevillinger skal bruges til undervisning. De kan med rette henvises til, at undervisningen bør finansieres af ordinære bevillinger".

Henrik Toft (RUC): "Detaljeringsgraden er alt for stor. De enkelte stillinger og kategorier - og deres undtagelser - beskrives alt for nøje. De lange beskrivelser stammer dybest set fra, at man har propet den almindelige stillingsstruktur og den supplerende sammen - og de passer ikke rigtigt til hinanden.

Detaljeringsgraden betyder, at det for den enkelte institution er vanskeligt at tilrettelægge efter institutionens karakter og behov - uden at jeg dog vil komme med eksempler fra RUC.

I stillingsstrukturen er der en lang række hensyn og smuthuller, og jeg forudser da diskussioner, for der er for mange regler, som man skal tage hensyn til, og som man kan omgå".

Henrik Tvarnø (SDU): "Det altoverskyggende problem er økonomien. Vi vil gerne have de nye professorater, men har ingen penge til dem. Og hvis vi alligevel vil slå nogle op, så vil pengene - alt andet lige - skulle tages fra den forskningsbaserede undervisning!

Formuleringerne omkring de nye adjunkturer - hvor der står, at det så vidt muligt skal sikres, at der er 'normalt' kan opslås en lektorstilling ved udløbet - kan nok forhindre nogle opslag, fordi der ikke er penge til det. Men teksten er formuleret så fornuftigt, at fakulteterne kan planlægges ud fra den".

2. Hvad bliver den største forandring som følge af den nye stillingsstruktur?

Kjeld Møllgård (KU): "Det er glædeligt, at vi har fået nye muligheder, nye ansættelsesvilkår, som vi kan udnytte til gavn for universitetet. Hvis intentionerne føres ud i livet, kan det blive fantastisk attraktive karrieremuligheder for unge talenter. Hvor de i dag skal regne med at være 43 år, før de får en fast stilling som lektor, så kan der vise sig helt nye attraktive karrieremuligheder både på vej til lektoratet og professoratet, som måske kan konkurrere, når de skal afveje universitetets muligheder med en karriere et andet sted.

Det er også godt, at den langvarige iskolde krig om professoropryk og 'norsk professormodel' nu er afløst af et tøjbrud - et forår, hvor det er muligt at skabe bedre karrieremuligheder - også for unge talenter, for en mindre gruppe undervisere, så vi kan integrere forskningsansatte i universitetets undervisningsliv m.m..

De mange nye professorater vil måske være det, som der bliver mest fokus på i den kommende tid. Det er vigtigt for mig, at de nye stillinger sætter præcis lige så høje kvalifikationskrav som tidligere - og de slås op i åben konkurrence".

Henrik Toft (RUC): "Den største positive forandring er, at såvel undervisning som forskning skal betragtes som afgørende ved stillingsbesættelser. Men der er ingen tvangsmekanismer, som tvinger ansættelsesproceduren og ansættelsesudvalget til i højere grad reelt at inddrage undervisningskvalifikationerne. Det bliver altså en lang og sej kamp fra begge sider - ledelse og ansatte - at få ændret nuværende praksis, proceduren og normer, hvor det altovervejende er forskningskvalifikationerne, som tæller.

Det vil jeg tage op med mine tillidsfolk og i et hyrdebrev. Der er ingen grund til at indføre centrale og standardiserede minimumskrav til undervisnings-siden. Det er noget, som må klares lokalt - det hører til den enkelte institutions autonomi".

Henrik Tvarnø (SDU): "Den største forandring er, at der kommer 300 flere professorater, og det får afsmittning, ved at karrieremulighederne i hele systemet forbedres. Men jeg så gerne yderligere 300 professorer om nogle år...

Hvad angår vægtingen af undervisningskvalifikationerne ved besættelse af stillinger, tror jeg, at en dårlig underviser uden erfaring eller dårligt undervisningsry - vil få sværere ved at få stillinger i konkurrence med andre. Og den langsigtede effekt er, at ansøgere vil blive bedre til at dokumentere deres undervisningskvalifikationer, og dermed vil det få større betydning ved stillingsbesættelser".

3. Hvad havde du foretrukket var blevet prioriteret højest ved ændring af stillingsstrukturen?

Kjeld Møllgård (KU): "Jeg savner nogle bedre muligheder for at tiltrække flere kvindelige ansøgere - samt beskrivelser af stillingsvilkår, der kan nedbryde de barrierer, der i dag findes, og som gør universitetslærerstillinger mindre tiltrækkende for kvinder. Jeg har altid ment, at det haster for universitetet med at opnå en mere ligelig kønsfordeling, og at vi slet ikke har råd til at se bort fra en stor gruppe potentielle ansøgere. Universitetets vigtigste produktionsapparat kommer og går hver dag - og vi skal tiltrække de bedste hoveder, uanset hvilken slags krop de sidder på".

Henrik Toft (RUC): "Jeg havde foretrukket en større grad af forenkling og en forkortet karrierevej fra kandidat til lektor. Man kunne have afskaffet stillingsstrukturen, fx adjunkt-kategorien, eventuelt afskaffet den og erstattet den af en kortere - undervisertrænings-kategori. Og så skulle lektoransættelsen ændres, så det lettere kunne sanktioneres, hvis man ikke levede op til det krævede, både i en prøvetid, men også i den almindelige ansættelse. I dag er det næsten umuligt at slippe af med en lektor, som ikke lever op til kravene".

Henrik Tvarnø (SDU): "Næste gang, stillingsstrukturen kommer til revision, vil der blive stillet spørgsmål ved det hensigtsmæssige i at have en fælles stillingsstruktur for hele området. Spørgsmålet er, om ikke et fakultet skal have mulighed for at opslå flere stillinger, hvis man har super-kvalificerede folk til at besætte dem - i stedet for som i dag, hvor en får stillingen, og en anden får et afslag. Det vil også være en fordel, om et fakultet kan vægte nogle stillinger med mere forskning, andre med mere undervisning, i stedet for at der skal være faste rammer som i dag.

jø

Rottehjerne er lagt på hylden

Ung forskerspire valgte en karriere som journalist. Hun savnede tid til overblik i forskningsverdenen, hvor hun følte sig som et lille hjul i en stor maskine

Overblik frem for specialisering lyder kodeordene, når ph.d i neurobiologi, **Lone Frank** skal forklare, hvorfor hun lagde kitlen og den videnskabelige karriere til fordel for et liv i medicinsk verden.

Lone Frank startede sin akademiske karriere på institut for biologi i Århus for omkring 10 år siden, men allerede inden specialet i neurobiologi flyttede hun til Københavns Universitet, hvor hun lavede speciale på Neuropatologisk Institut på Panum. Hun studerede rottehjerner. Ingen af institutterne som hun var i kontakt med under sin studietid, får karakterne UG med kryds og slange.

“Jeg oplevede, at tingene stod en anelse stille. Jeg var i berøring med lidt sløve miljøer, hvor man godt kunne få det indtryk, at der ikke foregik ret meget”, fortæller hun.

Hun valgte at lave sin ph.d ved Cornell Universitetet i New York, da det er vigtigt at komme ud og se noget nyt, så man ikke hænger fast, som hun siger.

Det laboratorium, hun havnede på, var dog en fæl oplevelse, der ikke kunne levere den lovede ‘vare’. “Der var en ekstremt dårlig kemi mellem min vejleder og mig, og så var der stort set ingen vejledning”.

Men det får hende ikke til at kritisere de amerikanske universiteter generelt, for de gode af dem rykker virkelig i forhold til de danske. Hun peger på, at der ved danske universiteter er en udbredt nepotisme, der forhindrer samme dynamik, som der er ved amerikanske universiteter. I USA er det fx generelt ikke muligt at lave sit Postdoc samme sted, som man tager sin ph.d.

En smut til det private

Lone Frank pakkede sit stipendium og flyttede til et privat amerikansk bioteknologisk firma med omkring 200 ansatte, der var meget tungt på det forskningsmæssige område. Hun beskriver opholdet på den private virksomhed i positive termer. Et område, der især adskilte sig i forhold til universitetet, var ledelsen. “Mit indtryk af universitetsledelsen er, at

den er lidt for langt væk, men i et privat firma skubber ledelsen lidt mere på og har lidt mere føling med de ansatte forskere”, siger hun.

Men alligevel opstod kimen til en tvivl om, hvorvidt det at være forsker skulle være garanten for, at hendes bankbog ikke kom i rødt resten af livet.

Forskningsfabrik

“Oprindeligt ville jeg være forsker, men jeg fandt efterhånden ud af, at det simpelthen ikke passede til mit temperament. Når man er forsker, er man nødt til at koncentrere sig om sit speciale, at grave sig dybere og dybere ned, og så er der ikke tid til at få overblik over faget som sådan. Der skal hele tiden publiceres, så man kan nå at få publikationer nok på sit CV til det næste stipendium”, siger hun. Hun følte sig som et lille hjul i en stor forskningsmaskine, der bare kørte derudad.

Det mener hun er et generelt/internationalt træk ved forskermiljøet, og hun kan spore det helt tilbage til sin uddannelses første år. Det så hun gerne ændret. “I uddannelserne generelt skal der lægge mere vægt på overblik. På biologi havde vi fx overhovedet ingen videnskabsteori, og der blev i det hele taget ikke lagt vægt på helheden. Alle koncentrerede sig om sin egen lille (forsknings)verden”, lyder det.

Endnu værre er det, at fokus på kvantitet er flyttet til kvalitet. “Der skal frem for alt produceres et antal artikler, det betyder, at kvantitet kommer før kvalitet, sådan har jeg i hvert fald oplevet det nogle af de steder, jeg har været i kontakt med. Men der findes naturligvis også gode laboratorier, der satser på kvalitet”, fortæller hun.

Hvis universitetskarrieren skulle have været attraktiv for Lone Frank, skulle den have åbnet for, at man kunne få tid til overblik i stedet for at fokusere på produktivitet og specialisering hele tiden.

Journalistikken ventede

Så da ph.d'en var i hus, besluttede Lone Frank at slukke mikroskopet og søge efter en stilling, der indbefattede overblik frem

for specialisering. Første stop på vejen blev et dansk patentbureau, men det var i længden heller ikke tilfredsstillende. “Det var alt for formelt og handlede for meget om jura”, husker hun.

Hun sagde sin stilling op, og påbegyndte i stedet en karriere som freelancejournalist. Hun lagde altså alle forestillinger om jobsikkerhed og stabil indkomst til side for at få lov til at arbejde med et fag, der giver overblik frem for dybdeboerende tunnelsyn. Hun havde ingen speciel journalistisk kompetence, og skulle selv lære sig at skrive.

Trods den store jobusikkerhed - hun sidder i øjeblikket i et barselsvikariat på WeekendAvisen - stortrives hun inden for journalistikken, da forventningerne om overblik til fulde indfries. “Her kan jeg gå ud og se på de utrolig mange spændende historier, der findes på forskellige felter, så udvælge dem, som jeg synes er vigtige, og beskæftiger mig med dem. Så får jeg indimellem mulighed for at bidrage med min egen tolkning og mening om tingene”, siger hun.

Hun savner ikke fordybelsen på universiteterne, da hun jo selv kan læse det, som interesserer hende, men indrømmer, at hun er begyndt at læse mere med spørgsmålet, hvad er den gode historie for læserne, i baghovedet. “Så det med, at et bestemt protein folder op på en særlig måde, og dermed har akademisk interesse for en lille flok specialister bliver trængt lidt i baggrunden”.

Til gengæld ‘tvinges’ hun mere til at koncentrere sig om, hvorfor noget er spændende og relevant, hvilket der mangler tid til i laboratoriet.

Så måske skal man nu blot slutte med Lone Franks ord: “Jeg har aldrig fortrudt, at jeg valgte journalistikken, aldrig, ikke et sekund”.

Arrogante forskere med blå mærker

Forskere har stor viden om genteknologi, men lider under en arrogance og et tunnelsyn, der forhindrer dem i at anerkende, at deres holdninger ikke er bedre end lægmandens, lød provokerende opsang til forskere ved Teknologirådets konference om genteknologi

“Forskerne antager tit en arrogant holdning, når de diskuterer genteknologi med lægmænd. Når lægmanden er uenige med dem, er det fordi, han er dum, men det passer ikke, han har blot andre holdninger. Forskeren har mere viden, men det giver ikke bedre holdninger”.

Denne provokerende svada til forskerne leverer Peter Sandøe fra Center for bioetik på Landbohøjskolen ved Teknologirådets konference om genteknologi og fødevarer, der har fyldt Fællesalen på Christiansborg med repræsentanter for forbrugerorganisationer, forskere, presen, lægmænd og et par politikere.

Forskerne ryster tit på hovedet af den dumme lægmand, men det er der altså ikke grund til. Borgerne i Danmark er ikke dumme og uvidende om genteknologi, og det er ikke derfor de er meget skeptiske overfor genteknologien. Tværtimod.

På Center for Bioetik har de lavet sociologiske undersøgelser, der dokumenterer, at jo mere viden borgerne har om genteknologien, des mere skeptiske bliver de også. “De, som ikke ved noget, de er typisk mest positive, sådan som man også ser det i Spanien, hvor folk er meget begejstrede for genteknologien, men ikke ved noget om det”, forklarer Peter Sandøe.

Tre kategorier

Ifølge undersøgelsen kan lægmændenes opfattelse inddeles i tre kategorier/grupper. Den første gruppe er principielt modstandere af genteknologiske indgreb i naturen, da det sætter mennesket i guds sted. Den anden gruppe er ikke principielt imod, men mener at nytten af genteknologien er temmelig tvivlsom. Det vi gør nu i fx landbruget er dumt, og når vi begynder at bruge genteknologi så gør vi bare noget endnu dummere, mener de. Den tredje gruppe er de nuancerede, der tror på, at genteknologien har et vigtigt potentiale til at løse store og vigtige problemer. De mener eksempelvis, at genteknologien kan være med til at løse sultproblemerne i den tredje verden.

Det var en kvalitativ undersøgelse, så der blev ikke sat procentsatser på gruppernes størrelse. “Men det sværeste var at finde nogle som var positive overfor genteknologien. Så vi overvejede at finde nogle yngre mænd fra Nordsjælland ...”, siger han.

Rationelt at være skeptisk

Ifølge mange genforskere er det dybt irrationelt at være modstander af genteknologien, men det er kun ud fra deres tunnelsyn - det snævert naturvidenskabelige paradigme - og de kan derfor ikke forstå lægmandens bekymringer.

Men det er ganske rationelt at være skeptisk overfor genteknologien, da gen-

teknologien endnu mangler at demonstrere stor direkte nytte for eksempelvis forbrugeren, og fordi vi tidligere er blevet lovet, at der ikke skulle være problemer med de teknologier, som industrien tager i anvendelse. Men senere har det alligevel vist sig, at der alligevel var/er store problemer. Klassikerne er DDT og Round Up, som vi nu har i grundvandet, forklarede han.

Hvis stemningen skal vendes blandt forbrugeren/lægmanden, så er det nødvendigt at deres bekymringer tages alvorligt. Det kan man gøre ved, at demonstrere konkret nytte af genteknologien, vise at risiciene forbundet med genteknologi er meget små - men de skal erkendes åbent, give forbrugere reelle og gensigtige valg gennem mærkning, underlægge genteknologien en høj grad af demokratisk kontrol, og være åbne overfor at holdnings- og værdispørgsmål også er vigtige.

Selvom han anklager forskerne for at lide af tunnelsyn, så mener han alligevel, at de generelt gør en stor indsats for at påvirke den offentlige debat. “Mange forskere gør hvad de kan, men det er ikke nemt, og tit vender de hjem med blå mærker”, siger han.

Opret nyt center

Thomas Breck, der er kommunikationsforsker på RUC, kiggede ikke på, hvordan holdningerne til genteknologien kan ændres blandt borgerne, men derimod på

hvordan legitimitet af politiske beslutninger kan gøres større.

Helt konkret pegede han på, at der bør oprettes et center for information om bioteknologi, der er uafhængigt af kommercielle interesser, og som kan udvide debatten om genteknologien. I øjeblikket er debatten om genteknologien alt for snæver og handler - i hvert fald på over-

fladen - udelukkende om de risici, der er forbundet med genteknologi, forklarer han.

Ifølge Thomas Breck er det problematisk, at den offentlige debat hovedsagligt drejer sig omkring risikovurderinger, der ikke sætter det etiske i centrum. Risikovurderingerne handler kun om der eventuelt er skadelige effekter af en given genteknologi. Risikovurderinger er derfor ikke et godt udgangspunkt for

en etisk diskussion, og det er netop den etiske eller værdimæssige diskussion, som ofte interesserer lægmanden.

Rent teknisk er risikovurderinger problematiske, fordi de er baseret på forsimplinger - og dermed er det givet, at der vil komme fejlvurderinger. De har også et begrænset sandhedsbegreb, og redegør ikke for deres værdikriterier, da videnskaben har en tendens til at opfatte sig selv som objektiv.

Det måtte, understregede han, ikke forstås som om, at risikovurderingerne dermed er dårlige og overflødige, men blot begrænsende i deres tilgang og dermed af begrænset værdi for den demokratiske debat. For at skabe bedre risikovurderinger - og udvide debatten generelt - så er det nødvendigt, at gå i dialog med aktørene på ‘gen-scenen’ meget tidligere i forløbet end nu, hvor man først kommer på banen, når resultaterne af risikovurderingerne er klar. Det vil give bedre risikovurderinger og give en højere grad af legitimitet til den politiske beslutning - især hvis alle væsentlige valg og fravalg også kommer frem i lyset.

Det kan give en anden og mere konstruktiv debat om genteknologien og medvirke til, at skabe et offentligt rum om etik og genteknologi, konkluderede han.

Ove Poulsen: Cigarkassernes problem

Ved en ombyrdsfejl var afslutningen af interview'et med Ove Poulsen om respekt for den offentlige forskning (FOfo 133) desværre udgået. Den bringes i stedet her

De store programsatsninger - "cigarkasser" - som har været kritiseret af blandt andet Danmarks Forskningsråd, ser direktør Ove Poulsen ikke som hovedproblemet:

"Der har været store programsatninger, ja, som vi nu ser udviklingsresultatet af, og som er blevet integreret i universiteternes normale virksomhed. Mange af de store centre uden mure er afløst af mere permanente enheder på de enkelte universiteter", siger Ove Poulsen.

"Universiteterne er ved at lære at gå på tre ben: uddannelse, forskning og så tæt samarbejde med eksterne aktører. Omkring centerdannelserne er der skabt innovationsmiljøer. Det er ikke det offentlige opgave at betale privat forskning, men at mødes som partnere, fx i forskningskonsortier. I produktionsfasen er det en privat indsats, mens det offentlige ansvar er at uddanne og skabe ny viden".

Men får det offentlige noget af indskuddet tilbage, når forskning bliver til produkter?

"Det gør samfundet jo, fordi der skabes arbejdspladser. Den nye patentlovsintention er ikke først og fremmest at få penge retur, men at sikre, at opfindelser kommer ud fra universiteterne. Det er jo

"Man skal have både det med, der ikke er nyttigt her og nu, og det, der mere direkte besvarer vigtige samfundsmæssige spørgsmål. Man skal hele tiden være opmærksom på, om balancen er passende. Derfor er det måske tiden at sætte sig ned og nøje overveje, hvad der egentligt er et universitets opgaver.

ikke det offentlige opgave at sidde med en stor patentportefølje, som skal sælges fra. Man skal sikre god uddannelse og aktiv pleje af viden, som kan komme i

omløb hurtigst muligt. Og så må det private tage over i den fase, hvor forskning bliver til produkter".

Balance mellem satsninger og den brede virksomhed

"Satsningsområder, programsatsninger og udpegning af innovative områder må ikke være for dominerende og ske på bekostning af brede uddannelser, ligesom vidensdannelse i mere almen forstand ikke må forsømmes. Universiteterne skal fortsat have autonomi, hvad angår forskning og uddannelse, gøre ting som måske ikke umiddelbart er anvendelsesorienterede", siger direktøren.

"Man skal have både det med, der ikke er nyttigt her og nu, og det, der mere direkte besvarer vigtige samfundsmæssige spørgsmål. Man skal hele tiden være opmærksom på, om balancen er passende. Derfor er det måske tiden at sætte sig ned og nøje overveje, hvad der egentligt er et universitets opgaver".

jø

Efterlønnens farer

Ansættelser ved udenlandske universiteter kan koste efterlønnen i Danmark, hvis forskeren ikke kan honorere kravene om have været ansat i Danmark i fx et ud af tre år før efterlønnen.

Kontakt arbejdsløsheds-kassen for at få klarhed over problematikken

Jeg husker tydeligt, da jeg fik en lang udrødel om, hvorvidt jeg skulle betale til min efterløn fra min A-kasse. Elve linjer inde i brevet gik jeg død. Besvarede aldrig spørgsmålet, hvilket - så vidt jeg ihukommer - resulterede i, at jeg nu betaler til min efterløn. Men der lurte mange farer før efterlønnen klikker ind på bankkontoen. For mange unge såvel som ældre forskere er det vigtigste spørgsmål, om de er stavnsbundet til Danmark, hvis de vil have efterløn.

"I Ingeniørernes Arbejdsløshedskasse har man i flere tilfælde måttet fraråde ledige seniorer sidst i 50'erne at udnytte åbenlyse jobmuligheder i udlandet, fordi de pågældende dermed ville afskære sig fra enhver mulighed for at gå på efterløn", skriver Ingeniøren.

Ældre stjerneforskere, der har mulighed for at bruge sine tre sidste år på den svenske side af broen, skal også passe på hvis de vil hævde efterløn. Ifølge konsu-

lent i Magistrenes A-kasse, Lisbeth Larsen, er det fordi, der er fastsat særlige regler om retten til efterløn for dem, som har haft arbejdsperioder i udlandet. "Efter disse regler kan vedkommende ikke medregne arbejdsperioden fra udlandet til at opfylde beskæftigelseskrav, som gælder ved overgangen til efterløn (der kræves 1 års arbejde i Danmark inden for de seneste tre år). Man har dog fastsat det lempeligere krav, at han/hun i stedet skal opfylde et krav om at have haft 26 ugers arbejde i Danmark inden for de sidste tre år inden overgangen til efterløn. Det indebærer at folk i realiteten skal komme hjem og have arbejde i Danmark, eller at de ikke skal være for længe væk i de sidste år inden overgangen til efterløn", emailer hun til Forskerforum.

Mulig efterbetaling

Når det ikke eksplicit handler om de tre år før efterlønnen, så skal der sondres om

man arbejder i et EØS-land eller et land uden for EØS-samarbejdet. "Hvis en person bliver tvunget over i et andet lands forsikringssystem på grund af arbejde der, kan han, når han bliver genoptaget i en dansk A-kasse ved hjemkomsten, efterbetale efterlønsbidrag for den periode, hvor han har været tvunget ud af kassen", forklarer hun og fortsætter med forholdene for ansatte i ikke-EØSlande: "Som reglerne er i dag vil forskere ved Berkley University kunne bevare medlemskabet af den danske kasse under opholdet i udlandet, og denne del af medlemsperioden vil kunne medregnes til anciennitetskravet til efterløn".

Forvirret

Forvirret? Kontakt under alle omstændigheder din A-kasse inden længerevarende udlandsophold.

pl

...efter Dandy-sagen

Nye regler for eksternt samarbejde kunne ikke have forhindret Dandy-sagen, siger professor, der kalder de nye regler for simple almindeligheder for god forskningsskik.

Rektoratet afviser kritikken. De ville have virket, siger prorektor

“Min holdning er, at de nye retningslinjer er uden reel betydning. De fremstiller simple almindeligheder for god forskningsskik. Og de ville ikke kunnet have fungeret i Dandy-sagen, hvorfor de heller ikke vil kunne forhindre en ny Dandy-sag”.

Så hårdt kommenterer professor Frands Mortensen, Århus Universitet, universitetets nye regler for samarbejde med eksterne parter.

Ifølge Frands Mortensen er det ikke de tidligere regler, der er noget galt med.

“Det var og er Rektoratets handlinger og moral, der har skabt hele sagen, og som fortsat er problemet. Så længe Lehmann og Madsen står i spidsen for AU, kan vi ikke være sikre på en ordentlig behandling og beskyttelse, hvis en virksomhed uretmæssigt vil påvirke offentlighedsindsatsen af forskningsresultater”, siger han.

Det afviser prorektor Palle Bo Madsen, Århus Universitet, der er formand for udvalget, der har barslet med de nye regler. “Efter min klare opfattelse vil en fremtidig ‘Dandy-sag’ være omfattet af de nye retningslinjer. For det første skal bemærkes, at retningslinjerne ikke giver udtømmende definitioner på samarbejdsaftaler, men blot opregner nogle ‘typiske’ kendetegn for disse. Hvis et enkelt af disse ‘kendetegn’ mangler, betyder det ikke, at aftalen dermed automatisk falder udenfor. Tværtimod præciseres, at retnings-

linjerne ikke blot gælder ‘egentlige’ samarbejdsaftaler, men også andre ikke helt betingelsesløse donationer. Den gamle Fertin-aftale (*Dandy-aftale, red.*) havde ikke karakter af helt betingelsesløs donation”, fastslår han.

Reglerne i korte træk

I korte træk fastslår reglerne at enhver samarbejdsaftale skal være skriftlig og omfatte en lang række specificerede punkter strækkende sig fra hvem aftalens parter er over hver parts bidrag og pligter til fordeling og evt. overdragelse af rettighederne. For mange forskere er det dog specielt reglerne for hemmeligholdelse og publicering, der er interessant.

Ifølge rektoratet er det ufravigelige principper, at oplysninger, viden og resultater, som universitetets ansatte selv opfatter i forbindelse med det projekt, der samarbejdes om, skal kunne indgå i den fortsatte forskning, undervisning og anden forskningsformidling, samt at en tidsbegrænset hemmeligholdelsespligt alene kan accepteres, hvor virksomheden eventuelt har en gennemsynsret inden offentliggørelse eller hvor en hemmeligholdelse er nødvendig af hensyn til eventuel patentering eller brugsmodelsbeskyttelse.

“Der kan være legitime behov for at beskytte en virksomheds erhvervshemmeligheder såvel tekniske tegninger, beskrivelser, opskrifter, modeller eller lig-

nende, som virksomheden under fortrolighed har overladt universitetets ansatte som led i samarbejdet. Omfanget af hemmeligholdelsen skal på forhånd være fastsat i samarbejdsaftalen. Den kan normalt kun omfatte materiale, som parterne i forbindelse med den konkrete overladelse af materialet er enedes om at klassificere som fortroligt eller lign”, fastslår aftalen.

Respekter publiceringsretten

Det fastslås også, at forskernes grundlæggende publiceringsret skal respekteres og eksplicit i samarbejdsaftalen anerkendes af den anden part. Ved publiceringsretten forstås forskernes ret til at offentliggøre deres forskningsresultater i videnskabelige værker og tidsskrifter samt i øvrigt i overensstemmelse med det pågældende forskningsområdes traditioner. Men, den fri publiceringsret, kan ‘kombinere med vilkår om’, som det hedder, at udkast til manuskript skal sendes til samarbejdspartneren i max 60 dage før der træffes eksterne foranstaltninger til offentliggørelse, at samarbejdspartneren har ret til at fremsætte forslag til ændringer i teksten, dog sådan at forskerne i sidste ende selv suverænt afgør tekstens indhold og formuleringer. Endelig kan indlevering af patentansøgninger forhindre publicering i max 6 måneder.

v/

V6 Glædelig tandhygiejnisk tygegummi

• Miljøvenligt tandrensende middel med naturlige ingredienser
• Effektivt mod bakterier og lugt og giver en dejlig smag
• Giver en dejlig og langvarig friskhed

Miljøvenligt tandrensende middel med naturlige ingredienser

Exit-Dandy

Indirekte oprejsning til tandlæge-forskere, der blev kritiseret af Dandy

“Tygegummifabrikken Dandy erkender nu, at markedsføringen af det omdiskuterede ‘tandhygiejniske’ tygegummi V6 har lovet mere end Dandy kunne holde”, skriver Jyllands-Posten. Det giver indirekte oprejsning til de to tandlæge-forskere, der konkluderede, at V6-tygegummiet ikke virkede mod huller i tænderne.

Ifølge JP har Dandy i et brev til Miljøstyrelsen gjort det klart, at de ikke længere vil sælge tygegummi med en påstand om, at V6 giver dobbelt beskyttelse mod huller i tænderne. Og Dandy vil også fjerne den illustration, der hidtil har været trykt på alle V6-pakker, af en tand omgivet af et rødt og et blåt ‘dobbeltbeskyttende’ panser.

V6-markedsføringen er blevet dissekeret af Miljøstyrelsen efter at de to tandlæge-forskere afviste at V6 skulle virke mod huller i tænderne.

Kilde: Dandy: Vi lovede for meget. JP 8. april 2000.

Videnskaben set fra journalistens synsvinkel

Videnskabsjournalisten Gitte Meyers nyeste bog skal hovedsageligt læses fordi den giver indblik i, hvordan den videnskabelige verden anskues af en af Danmarks førende videnskabsjournalister

ANMELDELSE

“Fagområder og professioner kan beskrives som en art nationer. De lukker sig i høj grad om sig selv, og inde i denne opdyrker og vedligeholder de en fælles kultur - koder fortolkning af stort og småt, koder for adfærd, fælles normer og principper”.

Denne sætning stammer fra videnskabsjournalisten Gitte Meyers seneste bog *De andres viden - frygt og underdanighed i videnssamfundet*, og kan næppe overraske mange, der har blot det mindste kendskab til videnskabernes verden - selvom den radikaliseres mere end en anelse. Og det er typisk for Gitte Meyers bog, der ikke bidrager med mange nye erkendelser, men derimod en temmelig god portion common sense.

Forfatteren forklarer selv, at bogen handler om lægpersoners forhold til specialiseret viden, om forholdet mellem eksperter og samfund, mellem videnskab og politik og mellem værdier og viden udfra en kritisk men positiv indstilling til videnskaberne. Og det er såmænd rigtigt nok ud over, at den har en vis bias i sundheds- og bio-/gen-videnskaberne. Bogen er specielt rettet mod studerende og lign, og kan trygt anbefales til førsteårsstuderende, der skal have en banal introduktion til problematikker om videnskabens rolle i samfundet osv. Men for de som har haft bare antydningen af videnskabsteori og -etik vil bogen nok skuffe fælt. Den stikker aldrig særlig dybt - det er mest forsimplede problemstillinger som indledningscitater om fagkulturer indikerer - og dens evne til at overskride common sense ræsonnementer er ikke imponerende. Det betyder ikke, at man ikke bør løbe ned til boghandleren, for at købe bogen. Tværtimod. Gitte Meyer er trods alt en af Danmarks førende videnskabsjournalister og dermed en vigtig aktør i forbindelsen mellem videnskaben og samfundet/borgeren, og hendes bog giver et forbilledligt indblik i, hvordan den videnskabelige verden ser ud fra journalistens synsvinkel.

ESSAY af GITTE MEYER

Den hundrede år gamle beskrivelse af marsboer fungere i dag som et glimrende sindsbillede på en meget udbredt opfattelse af “forskerne”. Abnormt store hjerner med kolde hjerter forsøger man naturligvis ikke at føre en ligeværdig diskussion med. Enten vender man dem ryggen og giver sine følelser luft ved at råbe ad dem på sikker afstand. Eller også lægger man sig på ryggen og håber det bedste. Man nærer blind tillid eller mistillid, reagerer med ublandet frygt eller ublandet beundring - det ene kan hurtigt slå over i det andet. Man reagerer med leveren, livmoderen, hjertet, rygmaren eller overlevelsesinstinktet. Men det bevidste hjernearbejde, tænkningen, brugen af forstand henregnes til “de andres” banehalvdelen. Det er dem, der har forstanden. Det er dem, der har hjernerne. Det er dem, der véd.

Onde hjerner

På den måde kan antagelsen om den umenneskelige, onde hjerne let få karakter af et selvopfyldende profeti: Den sikre metode til at gøre videnskab farlig er simpelthen at nøjes med at møde den alene med følelser og umiddelbare reaktioner, uden kritisk tænkning og analyse. Om følelserne er positive eller negative har ikke den store betydning. Det er dæmoniseringen af forstanden, der er risikabel. Særligt påtrængende er denne risiko i samfund, hvor stadig flere beslutninger og aktiviteter baseres på forskning. Uden en almindelig forståelse for, at forskning er en såre menneskelig aktivitet, og ny viden har menneskelig oprindelse, er der kun kort vej til teknokratiet, hvor et mylder af specialister træffer beslutninger, hver på deres snævre kompetencefelt, og hvor den enkelte så at sige lægger hovedet på hylden og bliver ydmyg almue, så snart hun er uden for sit eget, snævre kundskabsområde.

Nutidens samfund og fremtidige generationers livsbetingelser bygges i meget høj grad af og på forskningsbaserede informationer og viden. Det kan opfattes som et nyt materiale, der endnu ikke findes traditioner for at håndtere med fortrolighed og på måder, der tager højde for samme materiales egenart. Splinternyt kan man godt nok ikke kalde materialet. Den forskning, som bedrives i dag, har

rødder, der strækker sig langt tilbage gennem århundrederne, og mere end et par århundreders industrialisering har i høj grad været baseret på resultater af videnskabeligt arbejde. Ret nyt er det imidlertid, at nutidens forskning strækker sig ind over snart sagt alle tilværelsens områder, så der til enhver udfordring, som samfund eller individ støder på, findes langvarigt uddannede specialister, der kan udtale sig på baggrund af professionel ekspertise.

Flere uvidende mennesker

Konsekvenserne af dette er mangfoldige. En af de mest iøjnefaldende er, at der relativt set er blevet mange flere uvidende mennesker. Mængden af relativt uvidende vokser sammen med mængden af tilgængelige informationer, som ingen kan overskue i deres helhed, men som menneskeheden kun kan rumme som flok. Jo mere der er at vide, des mindre bliver den andel, som jeg er i stand til at gabe over. Og de umådelige mængder af tilgængelige informationer skygger for det vilkår, som jeg deler med andre mennesker: At væksten i mængden af besvarede spørgsmål følges af en endnu større vækst i mængden af åbne ditto. Denne ikke-viden er vi fælles om som mennesker, og den gør sig gældende på alle områder. Men vidensmægderne paralyserer. De besiddes hovedsageligt af “de andre”. Godt nok besidder de den hver for sig kun stykvis og delt, men set fra min position kommer de let til at fremstå som alvidende. “De andre” behersker viden, som jeg dårligt nok har begreb om.

Hemmelig pagt

Den fremmede viden, som man ikke selv har inde under huden, kan opleves som umenneskelig. Der står “de” med en ny blank kugle af viden, hokus-pokus tryllet ud af den blå luft eller fremskaffet ved en hemmelig pagt med ukendte magter. Den fremstår for den uindviede som hævet over menneskelige følelser og sanselighed, uorganisk. Man kan reagere med følelsen af forskrækkelse. Man kan også sublimere denne reaktion ved at sætte den varme følelse op som det gode modstykke til det kolde, fremmede forstandsmæssige produkt. Ikke blot reageres der følelsesmæssigt. Det bliver også “rigtigt” at

og kolde hjerter

De fleste har et frygtsomt forhold til andres viden. Den fremmede viden, som man ikke selv har inde under huden, afvises eller mødes med underkastelse. Det lammer den kritiske sans og teknokratiet truer, fastslår videnskabsjournalisten Gitte Meyer i sin nyeste bog.

Følgende uddrag tager udgangspunkt i at videnskabsfolk opfattes som marsmænd med gigantiske hoveder og kolde hjerter

gøre det. Det kan tilmed blive så rigtigt, at der sættes lighedstegn mellem etik og føleri.

Føler mig klogere

Som 46-årig ved jeg i dag meget mere, end jeg gjorde som 16-årig og føler mig klogere og mere vidende. Men målt i forhold til, hvad det er muligt at besidde informationer om, kan resultatet af tredive års slæb være, at jeg ved endnu mindre end dengang. Denne forøgelse af min relative uvidenhed mærker jeg også. Den kan opleves som afmægtighed og inkompetence i forhold til udfordringer, som min bedstemor rask væk selv klarede at håndtere. Jeg kan komme til at føle mig dum og hjælpeløs, i hvert fald hvis jeg opfatter eksperternes viden som indiskutabel og inappellabel og umulig at forholde sig sagligt til som læggperson. Og sådan kan jeg næsten ikke undgå at se på sagen, hvis jeg abonnerer på den sejli-vede myte om den menneskelige hjerne og derfor nærer en skrækblandet beundring for eksperthen og hans viden.

Jeg møder forskningsbaseret viden i sammenhænge, hvor jeg ikke, i hvert fald slet ikke i samme omfang, ville være blevet konfronteret med sådan viden for tre årtier siden. Som gravid, som mor, som studerende, som trist, som arbejdstager, som midaldrende. Og så videre. Hvad jeg end foretager mig, hvilken situation jeg end står i, er det sandsynligt, at jeg vil kunne sejle mig i forskningsresultater og få forskningsbaserede handlingsanvisninger. Jeg vil møde metoder til organisering, få anvisninger på adfærd, blive tilbudt undersøgelser, blive tilbudt behandling.

Ikke rustet

Som almindelig samfundsborger er jeg ikke særlig godt rustet til disse møder. Det kan for eksempel let ske, at jeg takker ja til tilbud om risiko-information

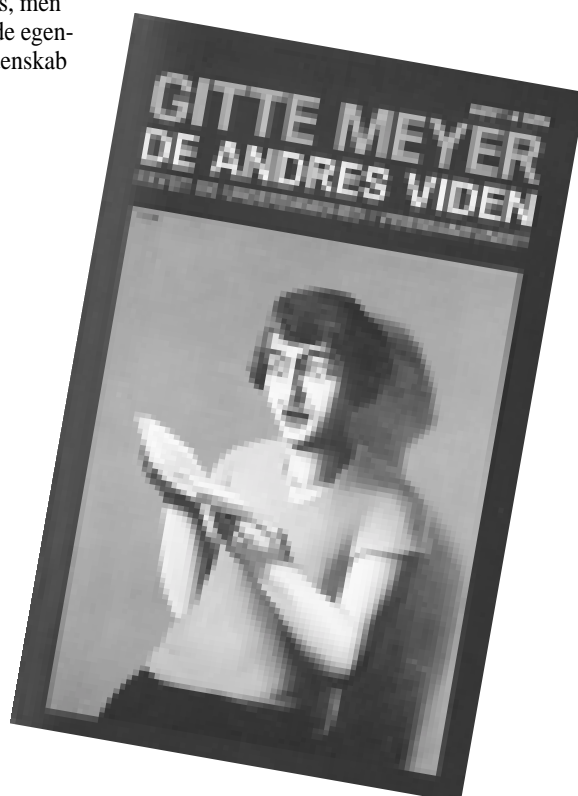
uden at tænke over, at resultatet måske bliver uklar og svært håndterlig information, som jeg ikke kan levere tilbage, når først jeg har fået den. Det er så almindeligt at betragte informationer som varer på linje med alle andre varer, at jeg ikke nødvendigvis er opmærksom på dette særlige ved informationer, at der ikke findes en tilbageleveringsret, og at man kan risikere at få noget helt andet at vide end dét, man gik efter: At sige ja til information om, at mit foster er eller ikke er et mongolfoster, kan føre til information om, at fostre i nogle tilfælde, men ikke alle celler har et x-kromoson for lidt, og at det måske ...

Det er ét blandt mange særegne træk ved informationer og viden, at min modtagelse er uigenkaldelig, så længe min hukommelse fungerer.

Immanent usikkerhed

Et andet og særegent træk ved forskningsbaseret viden er, at den af mange forskellige årsager er forbundet med usikkerhed og altså gennemgående ikke giver entydige ja- eller nej-svar. Usikkerheden er uundgåelig, men ikke særligt bredt erkendt. Den kan minimeres, men ikke elimineres. Den er en iboende egen-skab ved videnskab og skiller videnskab fra tro.

Når man bygger samfund og tilværelse med videnskab og ikke med tro som materiale, kan man komme galt af sted ved at ignorere denne forskel. Træ og sten er forskellige materialer, har forskellige fordele og ulemper og skal behandles forskelligt. Det samme gælder for plastik og glas. Og tro og viden. Professoren har krav på en anden form for respekt end bisoppen. Videnskabelige artikler er ikke hellige skrifter. Det er ikke blot tilladt at forholde sig til dem med en vis portion skepsis. Det kan tværtimod opfattes som en borgerpligt.

Gitte Meyer: De andres viden - frygt og underdanighed i videnssamfundet. Høst og Søn.

Filosofikum - hvorfor egentlig?

Filosofi har ikke patent på filosofikum, det skal også være åbent for at indtage bl.a.

videnskabsantropologi og -sociologi, mener en af forfatterne til kronik om genindførelsen af filosofikum, der for alvor satte fokus på emnet

“Et nyt filosofikum er ønskeligt bl.a. for at understøtte tendensen til tværfaglig forskning og samtidig hindre, at unge forskere hæmmes af fagligt snævertsyn, manglende overblik eller misforståelser af forskningens væsen”, skriver universitetslektorerne Claus Emmeche, Frederik Stjernfelt og Simo Køppe i en kronik i Politiken (12.02.00).

“Den væsentligste grund til at indføre et nyt filosofikum er for os at se i sidste ende et spørgsmål om videnskab. Der er en vigtige sammenhænge mellem filosofi og videnskab, og et nyt filosofikum ville på lidt længere sigt kunne styrke forskningen. Og hvad mere er, disse sammenhænge er for en stor dels vedkommende først blevet klarlagt i de sidste ca. 30 år”, konkluderer de tre forfattere. Forslaget er blevet grebet af undervisningsminister Margrethe Vestager (R), og i Folketinget, er der nu flertal for at indføre filosofikum, hvis det ikke leder til studietidsforlængelse.

Men hvorfor skal filosofi egentlig have patent på at udgøre omdrejningspunktet for moderne videnskabsteori, hvorfor ikke videnskabsantropologi, -psykologi, -sociologi mv.?

“Det vi forestiller os er en opdeling med halvdelen filosofihistorie og halvdelen videnskabsteori. Videnskabsteori kan defineres på mange måder, men med den måde, vi opfatter det på, er videnssociologi m.m. en integreret del. Der er altså ingen grund til at udelukke andre tilgange end den rent erkendelsesteoretiske”, siger Simo Køppe.

Filosofi uden patent

Hvilken filosofisk position legitimerer, at filosofien skal indtage en så central rolle - er filosofien ikke blot et fag ligestillet med andre fag?

“Filosofi er for os at se ikke nogen videnskab, og er særegen bl.a. i kraft af sin historie, men også, og det er det vigtigste, fordi den fungerer som et rum for de metadiskussioner, som alle empiriske videnskaber et eller andet sted er baseret på, og som alt for ofte udelades til fordel for metodediskussion og empiridiskussion. Hvis der skal være tale om en bestemt tradition - der er nu nok mere tale om en hel række - så er det i hvert fald bl.a. baseret på det klassiske oplysningsideal, hvor bl.a. indsigt i forudsætninger og argumentets status spiller en stor rolle, forklarer han.

Hvilke kriterier kan man lægge for udvælgelsen af et såkaldt 'canon' i en tid præget af videns- og teoriexplosion?

“Den filosofihistoriske del giver lidt sig selv (det gør den selvfølgelig ikke, men de problemer, der melder sig med udvælgelsen af et filosofihistorisk canon, er til at overskue). Mht. den anden halvdel er det spørgsmålet, om det skal være ens for alle fakulteter. Vi foreslår at der er en specifik del for hvert fakultet. Herunder skulle der vælges en række videnskabsteoretiske synspunkter, som også meget gerne måtte være aktuelle - det vil f.eks. sige socialkonstruktivisme” siger Simo Køppe.

v/

Flertal for filosofikum

Lige før påske mødtes Rektorkollegiets forretningsudvalg, for at tage stilling til en genindførelse af filosofikum på universitetet. Og ifølge specialkonsulent i Undervisningsministeriet, Gertie Lund, er Rektorkollegiet positivt stemt over for at indføre filosofikum. Indførelsen af filosofikum udløser ikke ekstra penge, da det skal klares inden for den samme studietid, som tilfældet er nu, mener ministeren og det flertal af politiske partier, der støtter forslaget.

Sund fornuft eller kryptogram?

Besvarelse af sidste måneds konkurrence

KONKURRENCENS SPØRGSMÅL:

Der udloves en flaske vin til den eller de læsere, som kan tyde følgende tekst: **“Med henvisning til den historiske baggrund for de relativt lave takster på naturvidenskab, bør eventuelle takstændringer som udgangspunkt kædes sammen med regulering af forskningsbevillingerne i det omfang forhøjede bevillinger er en følge af nedjusteringer af takstniveauet”.**

Der udbedes en kort men meningsfuld fortolkning af teksten: Hvad betyder den?

Besvarelse til: joe@magister.dk

Indbygget skævhed

Den tekniske fortolkning er, at det opfattelse, at der var indbygget en skævhed i den budgetmodel, som blev indført med virkning fra 1994. I 1994 var der dog en budgetgaranti, der sikrede fakulteterne mod utilsigtede virkninger af overgangen til den nye model.

Den indbyggede skævhed i modellen, der stammede efter fakultetets opfattelse fra følgende forhold: - forkert fordeling af ressourcer på TAP og Andet mellem forskning og undervisning, der gjorde at forskningsbevillingen i udgangspunktet var sat for lavt betød en permanent sænkning af fakultetets forskningsbevilling med 17 mio.kr. - ministeriets alt for høje STÅ-prognose, der ikke byggede på de tal, fakultetet indberettede. Fakultetet fik dengang at vide, at den høje STÅ-prognose medførte, at den eksterne finansiering af forskerrekruiteringsplanen bortfaldt.

Ministeriet gav efterfølgende fakultetet ret i, at ressourcefordelingen på TAP og Andet var forkert i udgangspunktet. I stedet for at korrigerer denne fejl, overflyttede man et tilsvarende beløb fra undervisningen ved at nedsætte taksterne med det resultat, at indtægterne nu mangler på taxameterbevillingen, hvor den oprindeligt manglede på forskningsbevillingen.

For fakultetet var det derfor status quo.
Dekan Henrik Jeppesen, KU

Dommerens bedømmelse:

Den tekniske forklaring synes at være noget præget af svarpersonens ideologiske ståsted. Og selv om den har stor forklaringsværdi, så trækker det tekniske sprogbrug fra.

Ansvarforflygtigelse

Den uautoriserede fortolkning er, at formuleringen er et yppigt eksempel på ansvarsforflygtigelse og er som taget fra Orwell. I en særlig ministeriel udgave af “Økonom-Nysprog” kamouflerer man sin mangel på vilje til at komme naturvidensskaben til hjælp.

Filosofien lader til at være: Først underbudgetterer vi forskningen. Når fejlen så bliver påpeget, så sænker vi taksterne for at forhøje forskningsbevillingen. Hvis man ikke er tilfreds med det, så kan vi da godt sænke forskningsbevillingen for at forhøje taksterne.

Mottoet kunne passende være: Nedsikring er godt, men dobbelt nedsikring er dobbelt så godt.
Dekan Henrik Jeppesen, KU

Dommerens vurdering:

Fortolkningen er bramfri og kreativ, med en usminket politisk vinkling, som belønnes med en flaske vin.

Ingeniørtakster

Det er ganske rigtigt noget af et kryptogram. Undervisningsministeriet har udformet. Jeg tror såmænd ikke det er for at gøre det vanskeligt eller umuligt for den uindviede læser, snarere udtryk for manglende sproglig bearbejdning af en lidt kompliceret sammenhæng.

På mere læseværdigt dansk kan fortolkningen lyde: Den historiske baggrund for de lavere takster på naturvidenskab end på ingeniøruddannelserne er, at ingeniørtaksterne i 1994-95 - eller deromkring - blev hævet en del, fordi Folketinget ønskede, at den nedgang i studentertallet på ingeniørhøjskolerne, der fandt sted i disse år, ikke skulle medføre at disse gik fallit. Derved blev ingeniørtaksten noget højere end de naturvidenskabelige takster.

Samtidig frygtede de naturvidenskabelige dekaner, at der også ville komme en betydelig tilbagegang i deres studieaktivitet, og i forbindelse med en mindre budgetomlægning mellem undervisningsbevillingerne og forskningsbevillingerne blev man enige om, at flytte penge fra taksterne til forskning. Derved ville tilbagegangen i studieaktiviteten ramme fakulteterne mindre hårdt.

Det er denne forhistorie Undervisningsministeriet henviser til i citatet, og citatet siger videre, at hvis taksterne skal forhøjes igen, så må man logisk set tage pen-

gene fra de forskningsbevillinger, der i sin tid blev forhøjet ved takstnedsættelsen.

Universitetsdirektør Rudolf Straarup, Forskningsministeriet

Dommerens vurdering:

Fortolkningen introducerer en sublim overraskelse - ingeniøruddannelserne - hvilket giver citatet i en helt ny dimension, som belønnes med en flaske vin.

Besvarelse:

Det betyder, at hvis de lave takster på naturvidenskab tidligere er blevet kompenseret ved højere forskningsbevillinger, så kan taksterne ikke forhøjes uden at overveje nedsikringer af forskningsbevillinger.

Omvendt: Taksterne på naturvidenskab vil ikke blive forhøjet, uden at det undersøges om de lave takster tidligere er blevet kompenseret ved højere forskningsbevillinger.

Kristian Bjergbakke

Dommerens vurdering:

Besvarelsesforslaget er en fortolkning af, hvad taksameterrapporten muligvis ønskede at udtrykke og for sin forståelse af dialektikken i rapportens udsagn. Men svaret er inden for den ramme noget konventionelt, hvorfor det ikke kan tildeles en flaske vin, men derimod hædrende omtale.

Ubesvaret

Det har desværre ikke været muligt at formå undervisningsministeriets økonomidirektør Berrit Hansen - som er ansvarlig for Takstrappen - at deltage i konkurrencen med en autoriseret udlægning af teksten. FORSKERforum har således været dommer ...

Ingen rivalisering, nej da

- mellem Undervisningsministeriet og Forskningsministeriet, forsikrer Birte Weiss

N“Når to så milde kvinder som Margrethe Vestager og jeg mødes, så kan det da kun forløbe problemfrit ...”

Forskningsminister Birte Weiss anslog en humoristisk tone, da hun blev stillet det drilske spørgsmål, om det ikke er en problematisk arbejdsdeling, at Forskningsministeriet har al myndigheden over universiteterne - lige bortset fra undervisningen, som hører under Undervisningsministeriet!

“Da jeg tiltrådte, havde jeg også den fordom, at det var en sindssyg struktur med en arbejdsdeling, som ikke fungerer. Men i praksis viser det sig alligevel at fungere mellem ministrene. Embedsmændene står jo i daglig kontakt med hinanden - uden problemer”, svarede Weiss lidt mere seriøst.

Men det er alligevel et spørgsmål, om strukturen ikke har indbygget en ubalance, når Undervisningsministeren kan få humaniora til at acceptere et stort meroptag med taksameterdækning for studenterne, uden at der er forskningsdækning på de ekstra lærere, som skal undervise. Og når Undervisningsministeren netop har fremsat et lovforslag om voksenuddannelse (L250), hvor universiteterne pålægges nye undervisningsbyrder i form af diplom- og master-kurser, uden at forskningsdækning nævnes med et ord.

På dette svarede Weiss:

“Selvfølgelig ville det være lidt enklere med kun et ministerium, men nu skal vi jo ikke gøre det vanskeligere, end det er. Ministerierne og deres embedsmænd har et udmærket samarbejde”, svarede ministeren, og - igen med et glimt i øjet - lovede hun FORSKERforums læsere:

“Men jeg lover, at FORSKERforum bliver de første til at få at vide, hvis der opstår problemer ...”

Den opsøgende journalistik gav imidlertid ikke så let op og forfulgte ministeren helt ud i korridoren: *Vil Forskningsministeren sikre, at der bliver forskningsdækning på Undervisningsministerens initiativer?*

“Det er klart, at ministerierne både på ideplan og i lovgivningsprocessen følger hinanden nøje. Og nu skal vi jo se, hvordan den konkrete udmøntning bliver af undervisningsministerens forslag ...”

Men det er jo ikke noget svar?

“Jeg kan ikke sige det mere præcist ...”

Det er meget sjældent, at Undervisningsministeren og Forskningsministeren ses offentligt sammen, så da de begge optrådte ved præsentationen af de underskrevne 'udviklingskontrakter', fik FORSKERforum en fotograf til at forevige øjeblikket...